

Evgen Car

ŠTRKI UMIRAJO

(Izginjajoče upanje)

Nominacija za Grumovo nagrado 2008

Osebe:

MARTIN PAVER, kmetovalec in vinogradnik, star 77 let

JURE PAVER, njegov sin, diplomirani tekstilni inženir, 40 let

JUDITA PAVER - BOLHA, njegova snaha, 40 let

PROF. DR. ŠFILIGOJ, zaslužni univerzitetni profesor, star približno 80 let

BONA ANA, varovanka doma starejših občanov, meščanka, 70 let

EVA, študentka slavistike, prostovoljka v domu, 22 let

LEOPOLD, pes (katere koli pasme – npr. mali munsterlandec)

Prekmurci pravijo, da si štrk za vse življenje izbere štokljo, in če mu družica po nesreči pogine, tudi sam kmalu shira od žalosti.

PRVO DEJANJE

Soba v domu za ostarele v večjem mestu. Soba za dva oskrbovanca. Dve postelji, dve omarici, dve mizici, na obeh straneh tudi polici za knjige ali spominke. Zadaj na sredini so vhodna vrata. Na levi so še ena vrata za toaleto, na desni pa okno. V tej sobi prebivata dva oskrbovanca, Martin Paver, kmetovalec in vinogradnik iz Petrovega sela, in prof. dr. Šfiligoj, kolerični upokojeni profesor pravne fakultete. Na polici nad profesorjevo posteljo so radio, veliko skript in knjig pravne stroke in tudi nekaj slovarjev in leksikonov, ker je strasten reševalec križank. Nad Martinovo posteljo so album za slike, fotografija njegove pokojne žene, fotografija Petrovega sela, stoječe razpelo in zelena božična pšenica, posejana v posebni ponvi.

Prvi prizor

Šfiligoj sedi prečno na svoji postelji v hlačnih plenica, prekrit z belo rjuho, tudi glava je prekrita, obraz je viden. Na kolenih ima križanko, v roki svinčnik in jo rešuje. Za njegovim hrbtom ob drugi strani postelje stoji Eva in mu masira vrat in rame; pri tem si mrmra kakšno melodijo. Šfiligoj ob masiranju zelo uživa, kar gode. Še bolj pa uživa pozneje, ko mu Eva masira hrbet.

ŠFILIGOJ (*polglasno*): Vetrovka. (*Vpiše*). Hedonist. (*Vpiše*). Ruski vladar. (*Vpiše*).

EVA: Vam je prijetno?

ŠFILIGOJ: Ja, zlate roke imate. Severni pol. (*Vpiše*). Nerepenčljivost. Porkamadona, ne-re-penčljivost. Ne bom jih več reševal, za norca me pa ne bodo imeli.

EVA: Kaj pa je?

ŠFILIGOJ (*pomoli križanko pred Evo*): Poglejte, gospodična Eva, ne-re-penčljivost pride, tu, vodoravno. Kakšna beseda pa je to? (*Bere*.) Pohlevnost, neprevzetnost – nerepenčljivost. (*Se razjezi*.) S kakšnimi besedami nas posiljujejo! Pa to ni res! Napisal bom revolt v pisma bralcev. Jim bom že pokazal. (*Vrže križanke na tla*.)

EVA: Ja, boste pokazali. Zdaj se pa ulezite na trebuh. (*Medtem ko se Šfiligoj namešča*.) Razburjate se za prazen nič.

ŠFILIGOJ: To pravite vi, slavistka!

EVA: Študentka slavistike.

ŠFILIGOJ: Materni jezik je svetinja, zaradi njega smo se ohranili, zaradi njega imamo svojo državo.

EVA: Ne repenčiva se, gospod Šfiligoj, saj nisva na političnem shodu, ampak v prijaznem domu za ostarele! Saj ste? (*Šfiligoj prikima.*) Sprostite se, še se sprostite, roke so sproščene. Tako. Saj pravite, da so križanke zdravilo proti sklerozni. (*Vsega prekrije z veliko rjuho.*)

ŠFILIGOJ (*izpod rjuhe*): Zdravila ni, križanke kvečjemu zavrejo napredovanje.

EVA: Vsak dan izvem kaj novega.

ŠFILIGOJ: Ko boste sklerotični, boste vsako uro izvedeli kaj novega. (*Eva ga masira po hrbtu.*)

ŠFILIGOJ (*izpod rjuhe*): Niže.

EVA: Tu ...

ŠFILIGOJ: Še niže. Ja. Ja. Tam. Močneje. Ja. Ja. Še močneje.

EVA (*masira in pritiska, kolikor more*): Je tako v redu?

ŠFILIGOJ: Tam, ja, še močneje, ja, ja ... (*Eva gre na posteljo in kleče na šfiligojevem hrbtu masira, kolikor more, in pritiska s koleni.*) Ja -ja -jaa. To - to - to. Ja - ja. Ja. Ja. (*Šfiligoj še naprej gode.*)

EVA (*stopi s postelje in "potelovadi" najprej z eno šfiligojevo nogo, potem pa še z drugo*): Leva noga, ena, dve, tri, dve, dve, tri, tri, dve, tri, štiri, dve, tri, pet, dve, tri, šest, dve, tri. Desna noga, ena, dve, tri, dve, dve, tri, tri, dve, tri, štiri, dve, tri, pet, dve, tri, šest, dve, tri. (*Šfiligoj še naprej gode od masiranja hrbta.*) Tako. Pridni ste, gospod Šfiligoj. (*Ga odkrije.*) Zdaj pa še kalcij za dobre kosti.

ŠFILIGOJ: Sem ga že.

EVA: Pa kapljice D3?

ŠFILIGOJ: Tudi.

EVA (*pogleda v šfiligojevo beležko*): Ste naredili križec?

ŠFILIGOJ: Zvezdo! Peterokrako!

EVA: Seveda, zvezdo. Pridni. Zdaj pa lahko gremo na sprehod.

ŠFILIGOJ: Za danes ste me že dovolj "namučili".

EVA: Lepo je tudi v domu.

ŠFILIGOJ: Zjutraj čakati, da bo čim prej večer, zvečer pa, da bo čim prej jutro.

EVA: Kdaj boste dobili svojo sobo?

ŠFILIGOJ: Prej bom crknil.

EVA: Gospod profesor ...

ŠFILIGOJ: Ko se bo kakšen domec v kakšni enki stegnil.

EVA: Gospod Martin je kar prijeten sostanovalec. (*Pokaže na Martinovo posteljo.*) Kje pa je?

ŠFILIGOJ: V kopalnici. Bogomolec. Najbrž moli. Ga ne moreš pre-makniti niti za milimeter.

EVA: Vi ste pa, kot pravi gospod Martin ...

ŠFILIGOJ: Rdečkar, ki smrči kot divji prašič. Ne bom več dolgo smrčal. Nekateri že komaj čakajo.

EVA: Kaj čakajo?

ŠFILIGOJ: Da crknem. Da dobijo posteljo. (*Se zadere:*) Saj bom šel! Biti star, eh ... (*Zamahne z roko.*)

EVA: Oh, dr. Šfiligoj, danes ste pa vstali z levo nogo.

ŠFILIGOJ: Pri mojih letih je najbolje biti dva metra pod zemljo.

EVA: Moja omica je pa do konca rada živela. Govorila je, da bi rada dočakala mojo poroko, spoznala mojega moža, pestovala moje otroke.

ŠFILIGOJ: Nimam ne sina ne vnuka.

EVA: Imate pa polno polico svojih predavanj (*pokaže na polico nad posteljo*), to so vaši otroci.

ŠFILIGOJ: Moji jalovi otroci! (*Jemlje skripta za skripti in jih meče na posteljo.*) Kaj danes pomenijo "Samoupravljanje, pravo in samoupravni realizem", "Samoupravljanje, pravo in socialni realizem", "Pravo in socializem", "Pravo in samoupravni socializem", "Marxov Kapital v očeh samoupravljanja" – moji jalovi otroci. (*Prinese koš za smeti in počasi meče skripta vanj.*) Vse, kar je bilo nekoč dobro, hočejo zdaj uničiti.

EVA: Tudi v pravu?

ŠFILIGOJ: Povsod.

EVA: Kot ste nekoč vi uničevali?

ŠFILIGOJ: Ne bodite zlobni.

EVA: Gledam TV, prebiram časopise, tudi kakšno knjigo preberem.

ŠFILIGOJ: O tem jaz ne vem kaj dosti.

EVA: Je nevednost jamstvo za nedolžnost? "Je bedak na prestolu odrešen odgovornosti že samo zato, ker je bedak?"

ŠFILIGOJ: Jaz nisem bil ne bedak, vsaj mislim, da ne, in tudi ne na prestolu.

EVA: Bili ste profesor.

ŠFILIGOJ: Ki ni ne teptal ne uničeval.

EVA: Ste se pa udinjali tistim, ki so.

ŠFILIGOJ: Opravljal sem učiteljsko poslanstvo.

EVA: Učitelj se mora klanjati oblastniku, saj mu ta daje kruh.

ŠFILIGOJ: To je veljalo za Cankarjev čas.

EVA: To velja za vse čase.

ŠFILIGOJ: Verjel sem v komunizem. Priznam. Je to greh? Marsikaj je bilo bolje, kot je zdaj. Za pravo brezrazredno demokracijo, v katero sem verjel, pa še nismo bili zreli.

EVA: Kdaj pa bomo zreli?

ŠFILIGOJ: Čez dvesto let, bi rekel Čehov.

EVA: "Nikoli ne pridemo v Moskvo." A ni tudi tega rekel Čehov? (*Šfiligoj prikima.*) Kaj pa pravi doktor pravnih znanosti profesor Šfiligoj?

ŠFILIGOJ: Kot pedagog sem veliko govoril, a očitno premalo povedal, saj vidite, besede drugih so bile močnejše. (*Vzame skripta v roko.*) Nekoč sem bil prepričan, da bo ostala za menoj vsaj kakšna knjižica, vsaj kakšna majhna skripta, zdaj pa ... pogledjte! (*Meče skripta v smetnjak, ki ga je medtem prinesel h postelji.*)

EVA: Dr. Šfiligoj, zaznamovalo vas bo telo, če nič drugega, ki ga boste po smrti podarili medicinski fakulteti.

ŠFILIGOJ: S telesom hočem kaznovati sebe in svojo neuspešno kariero.

EVA: Kaznovati?

ŠFILIGOJ: Štirideset let sem učil pravo, pa so ugotovili, da tisto, kar sem učil, ni bilo pravo, pravično. V pekel, da bi se tam cvrl, ne verjamem, drugačne posmrtno pokore pa ne poznam.

EVA: Vaše telo bo ...

ŠFILIGOJ: Moje telo bo v formalinu medicinece oplajalo z znanjem.

EVA: Telo Martina, ki je veren ...

ŠFILIGOJ: ... bo pa dva metra pod zemljo oplajalo črve za življenje.

EVA: Kaj je lepšega kot imeti oporo, če ti je korak pretežak? Martin jo ima v Bogu. Malo mu jo celo zavidam.

ŠFILIGOJ: Boga mu zavidate?

EVA: Ja, ne vem, kako bi ga lahko drugače imenovala.

ŠFILIGOJ: Imenujte ga Bog, bergla, kakor koli ...

EVA: Najbolje je, da se z njim kar rodiš in ga potem imaš. Enkrat bolj, drugič manj, kot pravi gospod Martin.

ŠFILIGOJ: Jaz sem se, pa mi je bilo že pred fakulteto jasno, da so dokazi za to "berglo" ničevi, otročji. Nikoli niso doživeli temeljitega soočenja.

EVA: Za velike množice, tudi intelektualne, to niso otročarije.

ŠFILIGOJ: Jaz sem radikalen ateist. Nekoč je bil Bog najboljša razlaga, za kar koli, zdaj ni več razlaga za nič.

EVA: Je pa pošten, ima srce.

ŠFILIGOJ: Kdo, Bog?

EVA: Martin.

ŠFILIGOJ: Srce je danes drugorazredni državljani. Današnji svet časti znanost, logiko, prebrisanost, aroganco. Če tega nimaš, te odpihne veter.

EVA: Te nekoč ni odpihnil?

ŠFILIGOJ: Ne.

EVA: Tudi ideološki ne?

ŠFILIGOJ: O tem ne bova govorila.

EVA: Zakaj pa ne bi govorila? Je današnji veter hujši, kot je bil vaš?

ŠFILIGOJ: Me špijonirate? Me hočete poriniti v kakšen drek? Ste kakšna novodobna udbovka ali kaj?

EVA: Nič od tega.

ŠFILIGOJ: Zakaj potem, hudiča, rinete vame? Saj je znano, da ta tema mladih ne zanima.

EVA: Mene zanima, z razlogom.

ŠFILIGOJ: Porkaduš, pustite me! Zakaj me provocirate? (*Si prekrije spolovilo in teče, kolikor pač more, proti WC-ju.*) Ah, prepozno. (*Polulal se je v plenico. Pride nazaj k Evi. Ne preveč groteskno.*) Jaz sem starec, ki v življenju ni nič koristnega naredil, in za ta nič sem si zadal kaznen: kopal se bom v formalinu.

EVA: Nekoč ste rekli, da vas lahko vprašam kar koli.

ŠFILIGOJ (*razjarjeno*): Ni ljubezni, ni idealov, ni zanosa, kakšen Bog? Denar, ki se mu klanjate do tal. Včasih je bilo slabše pa lepše, danes je pa mogoče bolje, a hkrati tudi grše.

EVA: Če bi se klanjala denarju, ne bi prihajala v dom zastonj pomagat ...

ŠFILIGOJ: To delate zaradi drugih.

EVA: Ni res.

ŠFILIGOJ: Pomagajte živim, žrtvujte se za žive, če se že hočete žrtvovati. Dobro vam hočem. Zakaj zastonj počenjati stvari? Pojdite in se učite biznisa, cinizma, puhle retorike, namesto da nam tukaj perete stara jajca.

EVA: Ne razburjajte se, spet vam bo ušlo.

ŠFILIGOJ: Naj!

EVA: Zame je dobrodelnost – terapija.

ŠFILIGOJ: Ste kaj groznega zagrešili? Ste koga ubili? Prihajate, da bi kaj hudega pozabili?

EVA: Nič od tega. Že od nekdanj me zanimajo zgodovina, psihologija, družina, človek. Morda bom o tem kdaj napisala kakšno črtico ali celo roman.

ŠFILIGOJ: Vedel sem, da niste tako neumni, da bi kar tako prihajali v dom, zastonj zabavat starce v plenicah!

EVA: Prihajam tudi kar tako. Mi nismo generacija svojih očetov.

ŠFILIGOJ: Rovarite po moji profesuri. Kopljete po moji duši. Izkopavate kosti, da bi napisali roman. To je zdaj moderno. Prav tekmujete med sabo, kdo nas bo znal bolj očrniti. Kakšen bo pa naslov? “Nove in nove kosti”, “Kako provocirati starca v plenicah”?

EVA: Reciva: “Osipa se listje, življenje odhaja” – to naj bi bil družinski roman o generaciji moje omice.

ŠFILIGOJ: O moji generaciji?

EVA: O neki številni meščanski družini, ki ljubi umetnost in ki se vsak dan ob določeni uri zbere ob svoji hrastovi mizi in razpravlja o poeziji, slikarstvu, glasbi. Ki si ne skače v besedo, se zna poslušati in v kateri denar ni nikoli tema pogovora.

ŠFILIGOJ: Jaz sem profesor, ki je učil pravo,
in kar je dobrega od mene,
bo v formalinu ostalo.

Drugi prizor

Trkanje. Vrata se odprejo in vstopi atraktivna oskrbovanka doma Bona Ana. V eni roki drži časopis s horoskopom, v drugi pa obešalnik, na katerem visi bela bluza.

BONA ANA (*vehementno proti Martinovi postelji*): Gospod Martin, katera bluza mi bolj paše? Bež ali bela? Kje pa je?

ŠFILIGOJ (*pokaže na toaletna vrata*): Že več kot uro je v toaleti.

BONA ANA: Hotela sem ga vprašati ... (*Evi:*) Gospodična Eva, mi pa vi povejte ... Katera bluza mi bolje pristoji, ta, ki jo imam na sebi, ali ta (*pokaže na obešalnik, ki ga ima v roki*)? Obe sem si kupila za sedemdesetletnico.

EVA: Bež, ki jo imate na sebi.

BONA ANA: Tudi meni se tako zdi, ampak pogledjte, bela bolj poudari postavo. (*Diskretno Evi:*) Skoznjjo se tudi lepo vidi moj lila modrček. (*Razpne si dekolte.*) Pogledjte, tudi hlačke imam lila. (*Ob strani si dvigne krilo do bokov, da se vidijo lila hlačke.*) Sicer niso tangice.

EVA: Odpnite si zgornji gumb na bluzi, pa se bo videla tako vaša postava kot tudi barva vašega modrca.

BONA ANA: Seveda, odpela si bom gumb ali dva. Hvala. Danes sem čisto iz sebe, Martin ima rojstni dan.

EVA: Vem. Pridejo tudi otroci iz vrtca. Zapeli mu bodo Happy birthday.

BONA ANA: Res? To ste najbrž vi organizirali.

EVA (*prikima*): Imam pa tudi darilo zanj.

BONA ANA: Darilo? Upam, da mi ga ne nameravate prevzeti.

EVA: Ne, ne. Zame je premlad.

BONA ANA: Pogledjte, kaj mi piše v horoskopu. (*Bere:*) Ljubezen: Če nas nihče ne ljubi, tudi sami sebe ne ljubimo več. Stopite v akcijo! Ljubezenske sanje se vam bodo uresničile. Amor vam je več kot samo naklonjen.

EVA: Stopite v akcijo, tako kot vam piše.

BONA ANA: Njegovega vnuka še niti videla nisem. Sina in snaho pa samo dvakrat. Bog ve, kako me bodo sprejeli.

EVA: Lepo, gotovo. Saj se niste zaljubili v vnuka ali v sina! Predstavite se in jim odkrito povejte, kako čutite do gospoda Martina.

BONA ANA: Gospodična Eva, vi me znate tako lepo pomiriti. Rekla bom: zaljubila sem se v vašega očeta Martina, kmeta in vinogradnika iz Petrovega sela. Gospodična Eva, tudi kmetje niso več tisto, kar so bili nekoč. Pa tudi moderno je imeti hišo na kmetiji, kajne? (*Gre proti kopalnici.*) Moram biti obzirna, ker je zelo občutljiv. (*Narahlo potrka.*) Martin, slavljeneč!

MARTIN (*čisto malo odpre vrata od kopalnice, toliko da je reža*): Ščijem!

ŠFILIGOJ: Urinirate!

MARTIN: Uriniram, jebalga svet!

BONA ANA: Kar, kar, v miru.

ŠFILIGOJ: Smo že mislili, da ste "not padu".

MARTIN: Rajši sem na sekretu, kot da bi poslušal vaše brundanje pri masaži.

ŠVILIGOJ: Je že konec.

MARTIN: Hvala Bogu.

BONA ANA (*Evi*): V Petrovem selu ima hišo z gospodarskim poslopjem in najbrž še gozd, travnik, njive. Tak mali kulak je, bi rekla.

MARTIN (*V kopalnici pade nekaj steklovine na tla in se razbije.*): Jebal ti ... Jebal ti parfum.

ŠFILIGOJ: Spet razbijate!

MARTIN (*iz kopalnice*): Prekleti parfumi, preklete maže, nočne, dnevne! Ne vem, kaj hočete s temi mažami.

ŠFILIGOJ: Hočem kljub plenicom ohraniti vsaj malo dostojanstva, če razumete, kaj hočem s tem povedati.

MARTIN (*sliši se pospravljanje črepinj*): Preketo dostojanstvo.

BONA ANA: Gospod Martin, ne preklinjajte, naš dom je javna ustanova.

MARTIN (*iz kopalnice*): Javna hiralnica, javni kupleraj, in vi ste zastavonoša v tem kupleraju.

BONA ANA: Martin, prosim!

ŠFILIGOJ (*obešenjaško*): Kupleraj, pravite? Ha, ha. Več kot osemdesetletni domski oskrbovanec v plenica, doktor Šfiligoj, je v domu za ostarele naskočil svojo devetdesetletno kolegico, prav tako domsko oskrbovanko v plenica. Po silovitem aktu sta oba izdihnila. On na kraju samem, ona med prevozom v bolnišnico. Zvečer sta že dva druga sklerotična starca grela svoja jajca v njunih posteljah.

BONA ANA: Vi ste vendar doktor znanosti ...

ŠFILIGOJ: Kakšen doktor, fosil, ki bo desetletja v medicinski predavalnici razkazoval svoje ritne kosti študentkam medicinske fakultete.

EVA: Ne bodite tak cinik.

ŠFILIGOJ: Me zanima, kakšen cinik boste vi na stara leta, ko boste ugotovili, da vaših "družinskih" romanov nihče ne bere.

EVA: Vse bom naredila, da moj pravnik ne bo nikoli tako zagrenjen.

ŠFILIGOJ: Vaš pravnik? Jaz?

EVA: Moj fant. Med počitnicami sem ga upecala, na žuru. Moj dragi, moj ljubljani, moj najlepši. Moj, moj Sraka. David Sraka, študent prava.

MARTIN (*iz kopalnice*): Sraka?

EVA: Sraka.

MARTIN (*iz kopalnice*): Moja snaha je pa Bolha, Judita Bolha.

EVA: Že po prvem žuru sva se dala dol.

ŠFILIGOJ: Kam sta se dala?

EVA: Dol, dol sva se dala, seksala sva.

MARTIN (*iz kopalnice*): O-b-č-e-v-a-l-a, osem črk vodoravno.

EVA: Vi prisluškujejo?

MARTIN: Rešujem čast zapuščene generacije.

ŠFILIGOJ (*Evi*): Po prvem žuru sta se ... je to ljubezen?

EVA: To je kemija ... zaljubljena sem do konca. Seks je neke vrste potrditev, da živiš ... da dihaš. Tisto noč sem odkrila, da je nekaj svetega, če seksaš z nekom, ki ti je bil že od prvega stiska roke tako zelo všeč. Takrat seks ni ...

BONA ANA: ... ni samo potrditev, "da živiš, da dihaš" ...

EVA in BONA ANA: ... je ljubezen.

EVA: Pa zakaj to govorim? Ljubezen je ...

BONA ANA: ... je milost, dana le redkim. (*Zadovoljno pogleda proti toaleti.*)

EVA: Srečna sem. Srečna. (*Še glasneje:*) Srečna.

ŠFILIGOJ: Kaj pa, če se Sraka ne bi dal "upecati"?

EVA: Kdor išče, najde.

ŠFILIGOJ: Če gospoda Srake ne bi bilo na žuru?

EVA: Pišete ljubezenski roman?

ŠFILIGOJ: Črtico.

EVA: Bi se še nekaj časa igrala z zeleno kumaro.

ŠFILIGOJ: To je dikcija "bodočih pisateljic družinskih romanov"?

EVA: Tipov z dikcijo svetega Avgušтина ne delajo več.

ŠFILIGOJ: Zdaj nobenih več ne delajo, razen če se kakšen ponesreči.

MARTIN (*pride z metlo in smetišnico, doslej ga še nismo videli, oblečen je v temne hlače, belo srajco, naramnice ima spuščene ob bokih, z brisačo v roki gre proti svoji postelji in sprazni smetišnico v koš*): Kje se je pa vam kakšen ponesrečil, gospod Šfiligoj?

ŠFILIGOJ: Očitno sem se malokrat dal dol ... se tudi na kmetih reče, da se bik pa krava dajeta dol?

MARTIN (*Martinov govor je lahko narečen ali pa vsaj obarvan z narečjem*): Tam se nič ne reče. Pride diplomirani veterinar v beli halji, nategne dvajset krav, pa gre v naslednjo vas nategovat.

ŠFILIGOJ: Veterinar?

MARTIN: Ne bo dolgo, pa bo pri ljudeh enako, samo da bodo namesto veterinarjev nategovali ginekologi. (*Končal je spravljanje smeti v koš, potreplja se po licu.*) No, sem v redu? Obrit, počesan?

BONA ANA: Lep kot otroška ritka. (*Ga potreplja po licu.*) Vi boste živeli sto let.

MARTIN: Ja, že zdaj devetindevetdeset zgledam. (*Si ogleduje hlače.*) Jebalga, sem (*pogleda šfiligoja*) pouriniral ta kmašne hlače. (*Pokaže.*)

ŠFILIGOJ: Pred uriniranjem bi morali vzeti pol viagre ...

MARTIN (*v smehu*): Če bi v Petrovem selu govoril, da grem urinirat, bi mislili, da se mi je zmešalo.

EVA (*slavnostno*): Gospod slavljenec, Martin Paver, kmetovalec. Ob vašem prazniku ...

MARTIN (*jo prekine*): Pregnali so me s kmetije, a Pavra iz mene ne morejo pregnati.

EVA: Saj ste ...

MARTIN: Kmet je kmet samo, ko dela na zemlji, ko mu v štali mukajo živali, ko mu kokoši zjutraj oznanjajo, koliko je ura.

EVA (*Martinu*): Ste tudi vinogradnik.

MARTIN: Bil.

EVA: In ste imeli dobro vino.

MARTIN (*veselo*): Slabega vina ni. Je samo "dobro vino, boljše vino pa moje vino". (*Smeh.*)

EVA (*dvigne buteljko renškega rizlinga*): To je pa moje vino, renski rizling. Še na mnoga leta.

MARTIN: Najboljše, kar lahko rodi naša zemlja. Odprimo ga.

EVA (*prebere na etiketi*): Triinosemdeset, letnik desetletja. Čestitam!

MARTIN: 1983 je letnik stoletja, ampak takrat, ko so ga flaširali, tega še niso vedeli. (*Povoha zamašek.*) Španski zamašek! (*Dvigne kozarec z renskim rizlingom in si ga ogleduje.*) Svetlo rumen z zelenimi odtenki (*ga povoha*), nevsiljiv, bogat (*ga pokusi*), svež, bogat s kislino – ni kaj, kralj je kralj.

EVA: Jaz vem samo, da sladkost vina okušaš na vrhu jezika, tanin na koncu, na ustnem nebu pa kislino. Je tako?

MARTIN: Je. Tudi jaz ne dam dosti na ta cirkus, vino je treba piti s srcem.

BONA ANA (*s kozarcem v roki*): Kako že gre vaša napitnica, gospod Martinček? "Ga pogledaš, povonjaš, kouštaš ..."

MARTIN: Pogledneš, podujhaš, kouštaš, te ga pa dol spiješ. Tak kak lejpa deklina jo gledaš, mežikneš, jo ščipneš, te jo pa zemeš, če se ti pisti, če pa nej, pa ideš dele.

BONA ANA: Kolikokrat ste jo pri sedeminsedemdesetih še pripravljene ščipniti?

MARTIN: Ob vsaki polni luni ...

BONA ANA: Na zdravje! (*Vsi pijejo.*)

MARTIN: Dobro šmekne.

BONA ANA (*vzame iz neder pisemce; patetično*): Iz mojega srca v vaše, Martin, Martinek, Martinček, v srček sem te zaklenila, ne moreš več ven, sem ključek izgubila, iskat ga ne grem. Čestitam!

(*Se objameta, mu da pisemce v žep.*)

EVA: Nisem vedela, da znate biti tako romantični.

ŠFILIGOJ: Kako bi ne znala, je že tri može pokopala.

BONA ANA: Ne bo dolgo sama, si bo četrtega izbrala, pred oltar pelala, do groba in čez spoštovala.

(*Pomenljivo pogleda Evo.*)

EVA: Imenitni ste.

BONA ANA: Hvala. "Pecam v dveh fazah, seveda če mi je tipček všeč. V prvi fazi mislim samo na prijatelja, v drugi ..."

MARTIN: V kateri fazi pa mislite na njegovo imetje?

BONA ANA: To se opravi že pred štartom, imam že tudi nekaj podatkov o Petrovem selu.

ŠFILIGOJ: Kdaj ga pa daste dol?

BONA ANA: V drugi fazi. Takrat preizkusim njegove psihofizične sposobnosti, in če dobro "opravi", ga poročim. (*Dvigne kozarec.*) Ali ne, gospod Martin?

MARTIN: Pijmo ga, pijmo, da ne bomo hin, je rekel moj dedek Martin.

EVA: Je bil tudi Martin?

MARTIN: Takšna je bila pri nas družinska tradicija. Vsako drugo generacijo je bil Jure, vsako drugo pa Martin. Jure, Martin.

BONA ANA: In tako je vaš vnuček, ki ga še nisem videla, spet Martin.

MARTIN: Leopold! Prvi je bil pa Dolfek, a ga je avto povozil. Čez cesto je tekel in ga je zbil.

BONA ANA (*krikne*): Avto povozil! Strašno.

Strašno. Do smrti?

MARTIN: Do smrti! Snaha je hotela skočiti v reko. Po Dolfeku je kupila Leopolda.

BONA ANA: Moj je bil tudi Leopold.

MARTIN: Pes?

BONA ANA: Mož. Zelo sva se imela rada. Potem sem ga pa marca lani ob polni luni izgubila. O Levček, Bog ti daj nebesa.

MARTIN: Jaz sem se dvakrat izgubil. Prvič, ko mi je umrla Mankica, drugič pa, ko sem izgubil dom.

BONA ANA: Saj ga imate, v Petrovem selu.

MARTIN: Zdaj je moj dom ta hiralnica, ki nima ne srca in ne vonja, je kot roža na Mankičinem grobu, ki ne diši ne po življenju ne po sreči.

BONA ANA: Martinček, ko smo starejši, živimo drugače, bolj polno, tudi ljubimo bolj polno.

MARTIN: Jaz ne.

BONA ANA: Tudi vi! Na drevesu življenja ni le eno samo zrelo jabolko. Stegniva se, naberiva si jih.

MARTIN: Jaz sem se v naši cerkvi zaobljubil enemu jabolku.

EVA: Upate, da se bosta z gospo Mankico še srečala, nekje daleč v večnih vrtovih?

MARTIN: Ne samo upam, vem.

ŠFILIGOJ: Ko pride konec, je konec. Rodil si se, živel in odživel, pa pika. (*Evi:*) To napišite v svoj roman.

MARTIN: Živel in odživel pa konec? In to bi bilo vse?

EVA: Moja oma je na stara leta čedalje več molila. Govorila sem ji, da jaz v kakšno onostranstvo pač ne verjamem. Odgovarjala mi je, da tudi ona ne, a "ko si star in betežen, se oprimeš še tako trhle bilke upanja".

MARTIN: Bog ni nobena bilka in nobena pika. Po vašem koncu se šele začne.

ŠFILIGOJ: Kdo vam je to rekel?

MARTIN: Moja vera, cerkev, Bog.

ŠFILIGOJ: Cerkev izrablja človekov strah pred smrtjo, ki se v svoji nebogljenosti oprime prav vsega. (*Evi:*) Kot vaša babica.

MARTIN (*vzame razpelo s police*): Slišiš, slišiš?

ŠVILIGOJ: Prodaja posmrtno življenje, v vsej zgodovini človeštva pa ni bilo niti enega dokaza, da bi verniki odhajali v kakršna koli nebesa.

MARTIN: Človek ni ustvarjen samo za teh nekaj ušivih let ...

ŠFILIGOJ: Samo za teh nekaj ušivih let! Muha enodnevnica pa samo za kakšen ušiv dan.

MARTIN: Cvrli se boste, Šfiligoj, cvrli. Bog obstaja že dva tisoč let, če pa štejemo od Mojzesa, pa skoraj štiri tisoč.

BONA ANA: Martin, ljubezen pa obstaja že dvajset tisoč let, pa še najmanj dvajset tisoč let tudi bo!

MARTIN: Govorim o Bogu. Minili so časi, ko tega nismo smeli povedati na glas.

ŠFILIGOJ: Pa ste ga videli?

MARTIN: Koga?

ŠFILIGOJ: Boga.

MARTIN: Ne – kaj vi vidite zrak, pa veter?

ŠFILIGOJ: Ne, čutim ga.

MARTIN: Jaz tako čutim Boga.

ŠFILIGOJ: Na koncu vam ostane dežela črvov in krtov.

MARTIN: Vam pa kosti v formalinu.

Tretji prizor

Iz hodnika se zasliši avizo za "Poslušalci čestitajo in pozdravljajo". Bona Ana odpre vrata na stežaj. Avizo se sliši še glasneje.

ŠFILIGOJ: Načelne ljudi sem imel zmeraj rad, pa čeprav so bili bogomolci, nikoli pa ne kameleonov.

MARTIN (*ne razume*): Kaj ste rekli?

BONA ANA: Martin, so že čestitke! (*Evi, ki odhaja iz sobe:*) Recite sestri, naj privije radio.

EVA: Prav. (*Odide ven, Šfiligoj pa v kopalnico. Ostaneta Martin in Bona Ana.*)

BONA ANA (*Martinu*): Zdaj sva sama. Že dolgo se pripravljam, da bi vam povedala. Rada vas imam, zelo rada. Rada bi bila vaša žena, v sreči in nesreči, v smehu in joku, v soncu in dežju.

MARTIN: Kaj se pa greste? Kaj se ponižujete?

BONA ANA (*ga grabi za roko*): Minili so časi, ko si svojih čustev nismo upali povedati na glas. Ne samo verskih, tudi ljubezenskih. Vem, da me tudi vi ljubite, slutim, da me. Martinček, ljubezen je milost, dana le redkim, meni in vam je dana, vzemiva jo.

MARTIN: Nehajte in idite v svojo sobo.

BONA ANA: Če nas nihče ne ljubi, tudi sami sebe ne ljubimo. Martin, I love you.

MARTIN (*razjarjeno*): Preklete, nehajte z ajavjuji in idite v svojo sobo, če ne, bom poklical sestro.

(*Zasliši se glas radijskega napovedovalca:*)

»Naša prva čestitka je namenjena v dom starejših občanov "Pod starimi hrasti", v katerem preživlja jesen življenja sedeminsedemdesetletni vinogradnik in kmet Martin Paver iz Petrovega sela. (*Bona Ana odide, Martin zapre vrata za njo.*) Dragi naš ljubljeni oče, tast in ded, ob tvojem dvojnem prazniku ti želimo veliko zdravja, veselja in dobre volje v tvojem novem domu, tvoji najdražji: Jure, Judita in Leopold.«

MARTIN: "Moji najdražji."

Zasliši se pesem "Zrelo je žito". Martin vzame ponev z božično pšenico in si jo da na kolena. Pesem se še vedno sliši, a tiho.)

MARTIN (*Ta monolog je nekakšna njegova molitev. Govori jo avtomatično in hitro, brez patetike. Govori jo vsakokrat, ko je sam. Prvi del lahko v kakšnem prizoru tudi ponovi.*): Nikoli nisem dvomil o tebi, premišljeval, ali si ali nisi, zame si vedno bil, enkrat bolj, drugič manj, a bil. Vem, da je brez tebe težko živeti, še teže pa na stara leta umreti. Nisem bil med tvojimi najzvestejšimi verniki, odpusti mi. Ves čas sem pa živel tako, kot si rekel. Nikoli te nisem ničesar prosil, tokrat te prosim prvič. Daj mi moč, da pridem od tod. Pomagaj mi prepričati Jureta, da me bo pustil živeti tam, kjer sem se rodil, kjer bom lahko slišal melodijo domačega jezika, kjer me poznajo drevesa, ceste in ljudje. In ne zameri mi, prosim, če bom kdaj hudoben do tistih, ki jih imam najrajši. Daj mi moč, da pridem od tod, kamor koli. (*V prostor prideta Judita in Bona Ana.*)

BONA ANA (*na vratih*): ...Tudi priimek bom vzela, je res malo kmečki, a ga bom vzela. Ali pa bom obdržala oba. Točno, oba bom obdržala, Bona Ana Paver Paver. (*Martinu:*) Martinček, obisk, vaša snaha.

JUDITA: Dober dan, deda. Si slišal "Zrelo je žito"?

MARTIN (*se predrami*): A, ti si.

JUDITA: Zakaj si tako zamišljen?

MARTIN: Poslušal sem "Zrelo je žito". (*Zaveda se, da ima križ v roki.*)

Skupaj sva poslušala.

JUDITA: Nikoli nisi bil velik privrženec križa.

MARTIN: Nikoli ga pa nisem zatajil, kot ste ga zatajili ti in tvoji.

JUDITA: Pustiva moje.

MARTIN: Še mojega Jureta si zastrupila.

JUDITA: Zdaj ne bomo o tem. Danes je tvoj rojstni dan in moramo biti dobre volje in dobrega srca. "Zrelo je žito" si dobil po radiu.

MARTIN: Ja.

JUDITA: Komaj mi je uspelo dobiti današnji termin. Poznam urednico – sosedo moje sodelavke je. Nesla sem ji eno majhno pozornost, pa je šlo. Celo na prvo mesto te je dala. Deda, "Zrelo žito" si dobil po radiu. Jureta še ni?

MARTIN: Saj vidiš.

JUDITA (*mu da orhidejo*): Iz tvojih krajev. Čestitam ti za sedemin-sedemdeseti rojstni dan. Še na mnoga leta.

MARTIN: Pa ne tu?

JUDITA: Kje pa drugje?

MARTIN: Raje pod vlak.

JUDITA (*si slači plašč*): Uf, tu je pa vroče, ste že začeli kuriti. (*Gre potipat radiator.*) Pri nas še niso začeli. No, te vsaj ne zebe. Zrak je pa slab. Lahko odprem okno? (*Odpre okno. Šfiligoj pride iz kopalnice s polulano plenico in gre proti svoji postelji.*) Dober dan, gospod Šfiligoj.

ŠFILIGOJ: Dober dan.

JUDITA: Kako vam gre, gospod profesor?

ŠFILIGOJ: Kakšen profesor? Ko si star, si samo to, kar si. Starec. Poscan starec. (*Dvigne plenico, ki jo spravlja v polivinilno vrečko.*) Kajne, gospod Martin?

JUDITA: Kako si pa ti, dedek? (*Neprizadeto, avtomatično.*)

MARTIN: Kot ob poti podrti križ, ki ga nihče ne pozdravi.

JUDITA: Če te kar koli boli, pokliči zdravnika, saj so za to dobro plačani.

ŠFILIGOJ: Če pa niso dobro plačani, odprejo svojo zasebno ambulanto in jim moraš ti dobro plačevati. Nekoč tega ni bilo.

JUDITA: Marsikaj je pa bilo, parkirišča recimo, sem kar na pločniku parkirala, upam, da tu ne strašijo policaji.

ŠFILIGOJ: Mi starci smo brez denarja, vatikanske valute pa ne sprejemajo.

JUDITA: To sem že nekajkrat občutila. (*Martinu:*) Ta orhideja je iz tvojih krajev.

(*Trkanje na vratih. Prideta Jure in Bona Ana. Bona Ana odpre Juretu vrata.*)

BONA ANA: Izvolite, gospod Paver mlajši. (*Gre.*)

JURE (*pride z majhnim zavojčkom, v katerem je tranzistor*): Dober dan, oče, čestitam ti za sedeminsedemdeseti rojstni dan. (*Sledi dolg objem, stisk.*) Še na mnoga leta.

MARTIN: Vsi tako radi poudarjate: sedeminsedemdeset.

JURE: Še dosti zdravih let ti želim, oče.

JUDITA (*poljubi Jureta na ustnice*): Moj ... moj ... moj. Nisi slišal "Zrelega žita" – škoda.

JURE: Zaradi Leopolda sem zamudil, ni hotel jesti.

JUDITA: Spet ni, revček moj.

MARTIN: Si prinesel zemljo za božično pšenico iz Petrovega sela? (*Pokaže na ponev s pšenico.*)

JURE: Oprosti, pozabil sem.

MARTIN: Sebe pa nisi pozabil?

JURE: Saj ti jo bom, izpod lipe.

MARTIN: Zadnji čas je, Lucija, da še do božiča požene.

JUDITA (*Juretu*): Ni hotel jesti, revček moj?

JURE: S težko muko je pojedel pol hrenovke in dva keksa Barilla.

JUDITA: Je kakal?

JURE: Je.

JUDITA: Kakšen je bil kakec?

JURE: Na začetku kašast, potem pa v mejah normale.

JUDITA: V mejah normale. Priden. Rada te imam, dragi. (*Ga poljubi.*) (*Medtem je Martin odvil darilo. Tranzistor občasno glasno zaškrtja, ko išče postajo.*)

MARTIN: Raje bi mi prinesel zemljo.

JURE: Do Lucije ti jo bom. Ni čisto nov, je pa še dober.

MARTIN: Škrta že dobro.

JURE: Tudi dobro govori.

MARTIN: Potem mi pa naštimaj Ognjišče (*pokaže na Šfiligojev radio*), da ne bom ves čas samo rdečih poslušal.

JURE (*proti Šfiligoju*): Dober dan, gospod Šfiligoj. Kako vam gre?

ŠFILIGOJ: Letom primerno. (*Se odpravi iz sobe s polulano vrečko.*)

JURE: Saj ni treba, da greste.

ŠFILIGOJ: Klic narave. (*Odide.*)

JUDITA: Kako je pozoren ta dr. Šfiligoj. Ni kaj, gospod je gospod.

MARTIN: Kakšen gospod? Nese svojo posceno plenico v kanto.

JUDITA: Srečo imamo, deda, da imaš tako inteligentnega gospoda za sostanovalca.

MARTIN: Rdečkar, ne moreš ga premakniti niti za milimeter. Pravi, da je štirideset let garal, ni ne pil ne kadil, nima ne žene ne otrok, pa nič nima. Kakšen gospod? (*Juretu v uho.*) Peder. Umira v hiralnici kot jaz.

JURE: Oče, prosim.

MARTIN: Peder, ja. Vsak dan ga mora nekdo masirati, danes ga je Eva. Kopalnica je pa polna njegovih dnevnih in nočnih krem, parfumov, losjonov, kar poglej.

JURE: Oče, zato še ni peder.

MARTIN: Potem je pa na obojno stran. Ta me bo lepega dne še nategnil, boš videl (*Jure in Judita se spogledata.*), če ne on, me bo pa ta raglja, Bona Ana.

JURE: Oče!

MARTIN: Malo bom nepazljiv, pa boš imel.

JURE: Kaj bom imel?

MARTIN: Nategnjenega očeta.

JURE: Oče, kaj se smešiš tu pred Judito!

JUDITA (*Juretu zašepeta v uho*): Nekaj ni v redu z njim. Pozanimaj se pri sestri, če je vse v redu z njim, nujno. (*Pokaže na svojo glavo.*)

MARTIN (*opazil je Juditino kretnjo*): Nor sem, ja, nor, tukaj. (*Pokaže na svojo glavo. Zazvoni Juditin mobilnik.*) A še ne toliko, da ne bi vedel, kaj delam.

JUDITA (*Pogleda, kdo kliče. Povleče Jureta stran, da Martin ne bi slišal. Razburjeno.*): Poglej, John, danes me je že klical.

JURE: Kateri John?

JUDITA: Koliko jih pa pozna, John Howard, kupec naše hiše v Petrovem selu. Rad bi se vselil, vsaj ob koncih tedna. Presneto.

JURE: Sem ti rekel, da ne prodajaj hiše.

JUDITA: Kako bi pa živel? (*V telefon v angleščini:*) Mr. John, up to father's death ... no! ... no! ... Up to father's death. That is written in the contract. (Gospod John, do očetove smrti ne ... ne ... do očetove smrti, tako kot piše v pogodbi.) (*Izključi telefon.*)

MARTIN: Kaj spet šušljata za mojim hrbtom?

JUDITA: Poslovna zadeva, deda. Neki Škot se noče držati predpogodbe, jo podpiše, potem se je pa noče držati, ne, Jure? (*Jure prikima.*) Govoriva pa tudi o tem, da boš moral na kakšne zdravniške preglede, pomisli na svoja leta.

MARTIN: Moja bolezen je za šintarske preglede in se imenuje kurji pezdec. Ker je moje življenje v tem domu en velik kurji pezdec.

JURE: Oče, saj veš, kako težko smo te spravili noter. Če ne bi imeli protekcije, nam ne bi uspelo, nekateri čakajo desetletja.

MARTIN: Bolje bi bilo, če te ne bi poslušal in bi se poslovil lepo doma.

JURE: Nič se ne bomo poslavljali.

MARTIN: Kot so se poslovile generacije pred mano.

JUDITA: Tukaj imaš ves komfort.

MARTIN: Ta komfort nima srca.

JUDITA: Deda, pa ti si inteligenčen človek.

MARTIN: Paver na papirju in Paver tukaj. (*Pokaže na srce.*)

JUDITA: Ta dom je kot hotel.

MARTIN: Hotel, v katerega jaz nisem hotel.

JUDITA: Na začetku je težko, potem pa ...

MARTIN: Crkneš.

JUDITA: ... se navadiš. Poglej gospoda Šfiligoja, kako mu je lepo tukaj.

MARTIN: Šfiligoja, ki bo svoje kosti dal medicinski fakulteti? Vidiš, taki crkujejo v tem "hotelu".

JUDITA: V Petrovem selu ne moreš živeti. Tvoja žena je mrtva ...

MARTIN: Zame ne bo nikoli mrtva.

JUDITA: Ni je več, ni gospodarice hiše, nimamo centralne kurjave. Nimamo zdravnika v bližini, tudi trgovine ne.

MARTIN: So pa sosedje.

JUDITA: A so tujci.

MARTIN: Tam so tujci manj tujci, kot ste tu sorodniki. (*Juditi:*) Tisti me vsaj nimajo za norega kot ti.

JUDITA: Nisi razumel.

MARTIN (*pokaže na svojo glavo*): To vsak razume.

JUDITA: Zima se približuje in v tistem sibirskem mrazu ne moreš živeti.

MARTIN: Če sem lahko sedeminsedemdeset let, bom lahko še tudi teh nekaj.

JUDITA: V tisti vlagi. Med tistimi debelimi, razpadajočimi stenami.

MARTIN: Tiste debele, razpadajoče stene so naši predniki zgradili zame, zate in za tvojega otroka, pa so rekli: Daj ključ naprej. Tako so rekli.

JUDITA: Dom je bil zate edina rešitev. Tudi socialna delavka je tako rekla, tudi zdravnik, župnik, vsi.

Četrty prizor

BONA ANA (*se pojavi na vratih, malo razburjena*): Oprostite, potrkala sem, a verjetno niste slišali. Gospa Bolha, je mogoče vaš avto parkiran na pločniku pred vhodom? Fiat, sivi?

JUDITA: Ja.

BONA ANA: Policija odvaža nepravilno parkirane avtomobile.

JUDITA (*medtem vzame plašč, torbo*): Že grem.

Kje pa naj parkiram, saj je vse polno. Prejšnji mesec sem jim dvakrat plačala, ta mesec so mi ga že odpeljali. Kaj še hočejo? Hudičeve gnide. (*Boni Ani:*) Naj bi tatove lovili, ko jih je toliko, ne pa nas, poštene državljanke.

JURE: Kaj se obiraš, pojdi že.

JUDITA: Parkirnih mest ni. Tista, ki so, nam pa zasede kmetavzarska raja iz okolice.

BONA ANA: Se vozijo sem v službe, kaj pa hočejo.

JUDITA: Presneto. (*Judita in Bona Ana zaloputneta in vihravo odideta.*)

MARTIN: Ker je nepravilno parkirala, smo pa smrdeči kmetavzarji iz okolice krivi, prekleto, Bolha.

JURE: Paver - Bolha.

MARTIN: Le kje si jo našel? Vzel bi Velemirovo Ankico, ki sem ti jo jaz rihtal, pa ti ne bi trebalo tu bolhariti z Judito Bolha.

JURE (*presliši, prime v roke načeto buteljko, ki jo je, potem ko so prvič nazdravili, Martin zamašil*): Kdo ti je pa renca prinesel?

MARTIN: Eva. Orhidejo pa Bolha.

JURE: Lepa je.

MARTIN: Nosi jo v hiralnico tustu, ki ga ni nikoli marala.

JURE: Judita te spoštuje.

MARTIN: Nikdar me ni, ker smrdim po štali, po kravah. Gnoj na našem dvorišču ji smrdi, ampak tam, kjer ne smrdi, ni pridelka (*bolj na glas*), draga moja. Kako bi me spoštovala, saj smo jo za vse življenje zaznamovali s priimkom Paver – kmet. Gospa Judita Paver - Bolha. Bolha, mali zajedalec z dolgimi nogami, ki grize in piči ...

JURE: Mučiš me.

MARTIN: Tudi sebe.

JURE: Dobro se razumeva.

MARTIN: Sebična gartroža, strokovnjakinja za podkupnine, da dobiš hiralnico, da ti zaigrajo "Zrelo žito". Prinaša sem kupljeno orhidejo; če bi jo sama vzgojila, ne rečem ... (*Vrže orhidejo stran, Jure jo pobere in da v vazo.*)

JURE: Važna je pozornost, ne pa, kje si to pozornost vzgojil.

MARTIN: Nima vonja, namenjena je smrti, ne pa življenju.

JURE: Tudi tranzistor nima vonja, pa ni namenjen smrti.

MARTIN: V času tvojega študija sem upal, da bosta zdrava pamet in obra vzgoja udarila približno tja kamor hormoni.

JURE: Gledaš v čase, ki jih ni več.

MARTIN: Še premalo sem gledal.

JURE: Gledaš v cimpraste hiše. V slamnate strehe.

MARTIN: Pozabil si, da si meso mojega mesa, da sem jaz meso tvojega deda ...

JURE: Hočeš ohranjati neki drug čas, druge vrednote, čas prednikov.

(*Trkanje.*) Naprej! (*Martinu:*) Konzervirati nas hočeš v njem. Ne živimo v večgeneracijskih družinah, kot smo nekoč.

BONA ANA (*pride v sobo*): Oprostite, gospod Paver, ali vas lahko zmotim?

MARTIN: Spet je ta raglja.

BONA ANA: Dr. Šfiligoj me je poslal po križanke.

MARTIN: Zaklel se je, da jih ne bo več reševal.

BONA ANA: Kolikokrat se je že zaklel in kolikokrat je že zmetal svoja skripta v koš. Saj ga poznate bolje od mene. Ne bo dolgo, pravijo, pa ga bo Bog vzal k sebi.

MARTIN: Njega bosta Marx pa Lenin!

BONA ANA: Jaz mu rada ustrežem, če me za kaj prosi, saj je tudi človek. Pravi, da so križanke zdravilo proti sklerozi.

MARTIN: Zdravilo proti sklerozi je vino (*dvigne buteljko*), štiri črke vodoravno.

BONA ANA: Mu bom povedala. (*Juretu:*) Z vašim očetom sva dober par. A ne, gospod Martin, da sva? (*Diskretno Juretu:*) Nekaj malega sem že razkrila vaši gospe. (*Naprej obema:*) Serviram mu kosila, saj veste, vi moški ste bolj okorni pri gospodinjskih delih. Veliko se tudi pogovarjava. Ne, Martinček? Zadnjič sva se tako lepo pogovarjala, da sva obžalovala, da nisva cimra in bi se lahko dneve in noči tako lepo pogovarjala.

MARTIN: Saj ste ves čas govorili vi.

BONA ANA: Pa tudi vi. Martin, Martinek, Martinček. Kar pogovarjajta se, oče in sin. (*Gre. Medtem je vzela Šfiligojeve križanke.*)

MARTIN: Poznam take stare lovače, ki po hiralnicah lovijo bogate vdovce za poroko. Si slišal: Martin, Martinek, Martinček?

JURE: Oče, ti nisi bogat!

MARTIN: Pri kosilu ...: "Gospod, se lahko usedem zraven vas? Kako lepo kravato imate ... "Katero, zgornjo ali spodnjo?" jo hočem vprašati, a me hudič babji ne pusti do besede. Za rojstni dan mi je napisala pesmico. Poglej. (*Privleče na dan pisemce in ga da Juretu.*)

JURE: V srček sem te zaklenila,
ne moreš več ven,
sem ključek izgubila,
iskat ga ne grem.

MARTIN: Govori mi, da je že tri može pokopala.

JURE: Tri?

MARTIN: Zdaj lovi četrtega, zato je pa prišla v hiralnico. Zunaj ga s sedmimi križi že ne bi dobila. A ne mene. Šfiligoja že nekaj časa sploh ne povoha, pa ji pravim: "Idite zdaj malo doktorja zabavat." Ona pa: "Ne, ne, jaz sem rajši z vami." Že vem, zakaj: ker Šfiligoj ničesar nima. Hoče mene, zaradi Petrovega sela. Tudi pozanimala se je že, si lahko misliš. Zdaj lahko prepíšeš ein, zwei, drei. Prineseš k notarju izpisek iz matične knjige, iz zemljiške knjige, osebno izkaznico, na občinskem stenčasu mesec dni visi ponudba, da je naprodaj, in konec, nimaš ničesar več.

Na istem bi bil kot stari Gumilar: podedovano hišo je prodal Škotu in zdaj mora poslušati, kako Škoti v ... kako že pravijo Škoti svoji kockasti janki? Kikla?

JURE: Kilt.

MARTIN: Kako Škoti v kiltu na dude špilajo. Jebenti, škotske dude.

JURE: Pa kdo hoče, da bi prepisal?

MARTIN: Ta raglja. (*Pokaže na vrata.*) Hoče se poročiti z mano, pa bo Petrovo selo takoj tudi njeno. Si predstavljaš, da bi jaz tej loli prepisal Pavrovino. Pavrovino, ki ...

JURE (*ga prime za rame*): Oče, nihče ti nič noče, enkrat govoriš o prodaji, drugič o poroki, če bo šlo tako naprej, boš še znorel.

MARTIN (*naprej, v elementu*): Kmetijo v Petrovem selu, ki smo jo čuvali kot zenico svojega očesa. Zdaj bi jo pa ...

JURE (*ga stresa za ramena*): Oče! Strezni se! Oče! (*Oče se umiri.*) Zakaj vsakogar vsevprek obtožuješ?

MARTIN (*se zave in strezni*): Ne zdržim več v tem betonu. V teh utesnjenih prostorih se počutim, kot da ne bi bil več človek, kot da bi mi odrezali noge in roke, vse naokoli so enake betonske stene, nadstropje je podobno nadstropju, soba sobi. Jaz nisem za dom, pri umivanju pošpricam kopalnico. Ščijem mimo školjke. Razbijam Šfiligojeve parfume.

(*Pred vhodnimi vrati Eva, Bona Ana in otroci iz vrtca pojejo Happy birthday. Na koncu dejanja zapojejo še slovensko verzijo: Vse najboljše za te. Medtem pa pogovor teče naprej.*)

MARTIN: Odpelji me.

JURE: Oče ...

MARTIN: Odpelji me, ker se mi bo utrgalo, se bojim. Edino tebe še imam. (*Se ga oklene.*) Vedno sva se dobro razumela. Želel si, da pridem sem, prišel sem, tebi na ljubo, ubogal sem te, a vidim, da ne gre. Ne

gre. Vse ti bom naredil, samo odpelji me od tod. Prosim te! (*Steče k vratom, jih zaklene in se nasloni nanje, da bi ne prišli v prostor.*) Nič ne bomo "hepibrzdali".

JURE: Otroci iz vrtca so.

MARTIN: Vem.

JURE (*roteče*): Ne delaj izgredev, saj poznaš domska pravila, k psihiatru te bojo peljali.

MARTIN: Vem, vse vem. Pa tudi to vem, da mi bo psihiater dal pečat, da sem nor, in me bodo dali na zaprti oddelek, iz zaprtega oddelka pa naprej v norišnico. Iz norišnice pa ni več vrnitve. Vse vem. Tam bom lahko samo še bolj nor ...

JURE: Ampak ti nisi nor ...

MARTIN: Sem pa za v norišnico, ker sem star, obrabljen, zapuščen, za nikogar koristen. Tudi zate ne. (*Zaklene vrata, vzame ključ in gre proti rampi, Jure pa za njim.*)

JURE: Oče, v Petrovem selu ne moreš živeti.

MARTIN: Jaz hočem v Petrovem selu umreti!

JURE (*zazvoni njegov mobilnik*): Petrovega sela ni več! (*Pogleda, kdo kliče.*) Prekleti Škot! Halo?

MARTIN (*vmes*): Odpelji me, da bom lahko scal v naravi, prdnil v posteljo, rignil po čebuli.

JURE (*živčno*): No! No! As long as my father is alive, no! Who told you that he will die soon? (Ne! Ne! Dokler bo moj oče živ, ne! Kdo vam je rekel, da bo kmalu umrl?)

MARTIN: Jure! (*Ga cuka za rokav.*) Da bom lahko jokal in me ne bo sram brisati solz.

JURE: She didn't tell you that ... Don't call again! My father is doing well ... (Tega vam ni rekla ... Ne kličite me več! Moj oče je zdrav.)

MARTIN: Poglej mi v oči. (*Ga prime za ramena.*) V oči mi poglej! Kot boga te prosim, spravi me ven, drugače se bo kaj zgodilo!

JURE: No, no and once again no! According to the contract ... According to the contract. (Ne, ne in ne! Po pogodbi ... po pogodbi ...) (*Izključi telefon.*)

MARTIN: Me slišiš? Me sploh slišiš?

JURE (*v mobi*): Prekleti vsiljivec.

MARTIN: Jaz da sem vsiljivec?

Pesem otrok na vratih se prepleta s tekstom, ki se izpoje v temo. Zavesa. Konec prvega dejanja.

DRUGO DEJANJE

Čez nekaj časa. Klasična dnevna soba v bloku pri inž. Juretu Pavru in njegovi ženi, administratorki Juditi Paver - Bolha. Dnevna soba z vso opremo, fotelji, klubska miza, slikarsko stojalo, na katerem je pravkar dokončana velika oljna slika, TV, radio, telefon. Na levi je vhod v kuhinjo, v katero hodi Judita kuhat čaj. Zadaaj na sredini so glavna vrata v dnevno sobo, za glavnimi vrati je hodnik, od hodnika na levi zadaaj so glavna vhodna vrata v stanovanje, a se ne vidijo, na desni strani hodnika je Juretova in Juditina spalnica, ki se tudi ne vidi. Na desni strani od vhoda v dnevno sobo so vrata v kabinet, ki je Leopoldova soba. Ta vrata se vidijo. Pozna večerna ura.

Prvi prizor

JUDITA (*za odrom, iz spalnice, poje*):

Ringa ringa raja,
Leopoldek pa nagaja,
atek pa priteče,
vse na tla pomeče,
atek pa priteče,
vse na tla pomeče.

Leopoldek, ha, ha, he, he. Ne. Jure, ha ... pa poglej, kaj mi dela.
Leopoldek, prosim, ha, ne smeš!

JURE (*za odrom, iz spalnice*): Spravi ga že vendar v njegovo sobo,
Judita! Beži stran! Boš šel v svojo sobo!

JUDITA: Ne bodi grob z njim. Leopoldek moj. (*Ga poljubi.*) Poglej ga,
Jure. Glej, kako nedolžno gleda.

JURE: Kako pa naj gleda, saj je nedolžen.

JUDITA (*pripelje ali prinese svojega Leopolda iz spalnice in ga spravlja spat; oblečena je v prozorno spalno srajco, lahko je tudi gola; zelo nežno spravlja psa v "pesjak"*): Revček ti moj. Bog ve, na kaj zdaj misli.

JURE: Na kakšno kuzlo in na to, kako bi jo nategnil.

JUDITA: Jure!

JURE: Na kaj pa naj pes misli: na hrano, pijačo in kuzlo, skoraj tako kot jaz.

JUDITA: Tako banalno govoriš, Jure, tako kmečko, da samo gledam.

JURE: Ne morem iz svoje kože.

JUDITA: Leopoldek moj, ne moreš spati pri naju, saj imaš svojo sobo, midva s tvojim ljubim atijem pa imava tudi svojo sobo. Saj bo tvoja mami našla tudi zate kakšno primerno princesko, nič se ne boj. Ja, našla ti bo.

JURE (*iz spalnice*): Kakšno štirinožno Judito, kakršno je tvoj ljubi atek našel.

JUDITA: Atek se heca. Pa ja ni ljubosumen? (*Pogleda na slikarsko stojalo.*) Zakaj je pa ta slika ostala?

JURE (*iz spalnice*): "Prah, pepel, glina". Prva iz serije "Panonska okroglina". Motivi iz otroštva.

JUDITA: Že spet? (*Zase:*) Saj so vse iz otroštva.

JURE: Dobro jo poglej. V sebi čutim močno rumeno serijo, serijo prekmurske gline. Kaj praviš?

JUDITA (*bežno pogleda sliko in jo vrže v predal pod klubsko mizo, v katerem so že druge Juretove slike*): Ja, zanimiva je.

JURE: Staro linijo sem zamenjal za bolj razigrano, poudaril sem jo z rumeno barvo, da bi bila izrazitejša, barvo prekmurske gline.

Mislim, da se mi je tudi kompozicija posrečila.

JUDITA: To bom verjela, ko jo boš prodal.

JURE: Saj ni vse v tem kurčevem denarju!

JUDITA: Ni, seveda ni, brez njega pa tudi ne gre, ne, Leopoldek moj.

JURE: Bomo že.

JUDITA (*brez ironije*): Bomo! Seveda bomo! Naš ljubljeni ata! (*Poljubi Leopolda.*)

JURE: Ne tekam za novimi trendi niti se ne dobrikam družbi, ki naj bi me priznala.

JUDITA: Še to bi bilo treba, da bi se dobrikal, saj te je zavrgla.

JURE: Boš videla, kakšen bum bom naredil s to panonsko serijo. Dragi moji, nisem še rekel zadnje besede.

JUDITA: Seveda nisi. Lahko noč, Leopoldek moj, z atijem se bova še malo pocrkljala, potem pa hitro zaspala, ker mora jutri tvoja mami v službo. Ja ... h Medvedu ... vidva z atijem bosta šla pa na sprehod. (*Ga poljubi, zapre vrata in gre proti spalnici.*) Slikarček moj, ne zaspaj, jaz bi se rada ljubila.

JURE: Brez skrbi, najlepša administratorka.

JUDITA: Prihajam.

JURE: Kaj bi brez tebe, ti mi daješ inspiracijo za ustvarjanje.

JUDITA: Ti mi pa daješ za življenje.

JURE: Si moja prva ocenjevalka. Tako obzirna si do mojih del, da včasih podvomim o tvoji iskrenosti.

JUDITA: Ti si mi všeč, ljubi. V tvojih slikah pa vidim tebe. Torej ... kaj pa mi preostane drugega.

JURE: Ljubiti te in delati do zadnje srage na čelu ... pri tem me pa en kurc briga, če bo za mojega življenja razen tebe še kdo občudoval moje slike.

JUDITA: Bo, bo. Ampak pustiva zdaj slike. Rajši o tistem, kar te ne briga. Ha, ha.

JURE: Seveda. Boš imela vedno tako lepe prsi?

JUDITA: Če mi jih boš tako nežno božal.

JURE: Nor sem na tvojo levo bradavičko. Noor, nooor.

JUDITA: Saj je tvoja.

JURE: Pa tudi na desno.

JUDITA: Je tudi tvoja.

JURE: To sem hotel slišati ... Si že tako ... voljna?

JUDITA: Saj veš, da mi ni treba veliko ... pa sem že ...

(Zvonjenje telefona v dnevni sobi.)

JURE: Pizda!!!

JUDITA: Pa ravno zdaj ...

(Nato tišina, še enkrat telefon, spet tišina in še enkrat telefon.)

JURE *(na zvonjenje)*: Nehaj ... nehaj ... porkaduš.

JUDITA *(medtem ko prihaja v dnevno sobo)*: Ja. Ja. Kdo pa kliče ob tej uri?

JURE: Kdo? Škot, ki si mu prodala očetovo hišo v Petrovem selu. Prekleteo.

JUDITA: On kliče na mobi.

JURE: Reci mu, da ga boš tožila!

JUDITA: Kako se že reče tožila?

JURE: I will accuse you.

JUDITA *(dvigne slušalko)*: Mr. John, if you meanwhile woudn't stop torture us, we will accuse you, we will accuse you. (Gospod John, nehajte nas maltretirati, ker vas bomo tožili.) Kdo ...? Kdo ...?...Oh, oprostite, sem mislila ... Ne ... Judita Paver - Bolha ... Judita Paver - Bolha ... Ja ... samo trenutek, takoj vam ga dam ... *(Prekrije slušalko in jo nese proti Juretu.)* Iz doma – ravnateljica.

JURE *(pride pomanjkljivo oblečen do telefona)*: To ni dobro znamenje.

(V slušalko:) Halo ... Ja, Jure Paver. Ja, sin Martina Pavra ... Odšel? Kdaj? ... Nemogoče ... in ... zaradi česa ... iščete ... nehali ... Pridem takoj ... Nehali ... Zakaj? ... Policija ...

JUDITA: Kaj je?

JURE: Oče je odšel iz doma, neznano kam.

JUDITA: Kdaj?

JURE (*živčen, se začne oblačiti*): Danes! V Petrovo selo je šel. Kaj si mi naredila?

JUDITA: Kaj sem ti naredila?

JURE: Izvedel bo za hišo.

JUDITA: Nima od koga. Kam pa greš?

JURE: Očeta išče policija, jaz pa naj mirno porivam svojo ženo, kot da se ni nič zgodilo, ali kaj?

JUDITA: Ko si razburjen, govoriš tako prostaško. Nekoč nisi bil tak, kaj je s tabo?

JURE: Pa bi si izbrala kakšnega neparfumiranega metuljčkarja! Ali bi pa ostala s svojim delodajalcem Medvedom!

JUDITA: Brez njegovega denarja bi težko shajala.

JURE: Upam samo, da je pošteno zaslužen.

JUDITA (*razjarjeno*): Če ne boš nehal, bom znorela.

JURE: Že spet?

JUDITA: Zakaj mi to delaš? Zakaj? Nimaš razloga! Kar sem imela z Medvedom, je bilo nekoč. Razumeš? Nekoč! Danes imam tebe in samo tebe in nobenega drugega. (*Ga vroče poljubi. Nadaljuje.*) Boš šel res v Petrovo selo?

JURE: Bom.

JUDITA: S tabo grem.

JURE: Imaš službo in še Leopolda.

JUDITA: Do jutra bova nazaj. (*Se oblačita in pripravljata na odhod.*)

JURE: Da sva ga tako grdo izigrala.

JUDITA: Ne začenjaj spet. Še ene zime v Petrovem selu ne bi preživel.

JURE: Lahko bi stanoval tukaj, pri naju.

JUDITA: Kje?

JURE: Pri naju.

JUDITA: Še stotič! To je stanovanje mojih staršev. Jaz sem jih preprosila, naj grejo v dom, da sva lahko midva po več kot desetih letih po podnajemniških luknjah končno zaživela. Zdaj naj bi pa vzela tasta! Se ti je zmešalo ali kaj? Tudi prostora nimava.

JURE: Imava. (*Pokaže na Leopoldovo sobo.*)

JUDITA: Kje bi bil pa Leopold?

JURE: V predsobi, tako kot drugi psi!

JUDITA: Najin Leopold ni pes.

JURE: Kaj pa je?

JUDITA: Ni navaden pes.

JURE: Moj oče je pa človek!

JUDITA: Nimamo prostora.

JURE: Nekoč je na kmetih živel ...

JUDITA (*ga prekine*): Midva nisva na kmetih, midva sva intelektualca, ti si inženir in tudi jaz nisem kdor koli, pa tudi Leopold ni kmečki pes, ki se valja po gnoju.

JURE: Je pa pes!

JUDITA: Tudi jaz imam svoje starše v domu, pa se dobro počutijo. Uvideli so, da imamo tudi mi mladi pravico do življenja.

JURE: Imamo tudi pravico izgnati očeta iz njegove hiše in jo na skrivaj prodati tujcu?

JUDITA: Nihče ga ni izgnal, ampak pregovoril. Hišo smo pa prodali tistemu, ki je sprejel naše pogoje.

JURE: Prodala sva še nepodedovano hišo, brez očetove vednosti.

JUDITA: Taščin del si že podedoval.

JURE: Prekleta. Od mamine smrti si me masirala. Od mamine smrti: "Deda v dom in prodaj hišo." Dan na dan, iz leta v leto: "Deda v dom in prodaj hišo." In sem popustil. Ne maram agresivnosti v družini, pri nas tega nismo poznali. Zakaj sem popustil? Zakaj sem tako neodločen? Tako podel? Ali sem, odkar sem poročen s tabo, izgubil ves svoj ponos? Zakaj sem taka neodločna gnida? Prekleta. Zakaj se vedno pustim pregovoriti? Ta tvoja prekleta kikla ... prekleta kikla!

JUDITA: Imel si svojih pet minut, slišala sem, zdaj se pa pomiri.

JURE: Tvoja prekleta kikla, s katero vse dosežeš, ma prav vse.

JUDITA (*z razprtimi rokami*): Ljubi, to ni kikla, to je spalna srajca.

JURE: Ne približuj se mi, ker se bom spozabil.

JUDITA: Spalna srajčka je to, ki si mi jo ti kupil.

JURE: Pusti me!

JUDITA: Ne bom te ne pustila niti zapustila, nikoli, kot me tudi ti ne boš.

(*Ga poljubi.*) Boš videl, da sem imela spet prav.

JURE (*zelo potrto*): Ne gre za to, kdo ima prav, sram me je do dna duše.

JUDITA: Tudi gospa Bona Ana nosi prekleta kiklo in tvoj oče je tudi samo oče svojega sina. Zdaj se pa pomiri. (*Ga hoče objeti.*)

JURE: Pusti me!

JUDITA: S prodajo se ni nič spremenilo, ne za očeta ne za naju. Naj klicari, mi se bomo držali pogodbe oziroma predpogodbe. (*Gre po mapo s predpogodbo.*)

JURE: Prekleta, zakaj sem te poslušal?

JUDITA: Poglej, do očetove smrti bo tako, kot da je hiša naša, očetova, tudi taščin del. Tu je angleška verzija. (*Vzame slovensko verzijo iz mape.*) Poglej, do očetove smrti se je John Howard ne sme niti dotakniti, kot da je sploh ne bi kupil, do očetove smrti lahko pridemo kdaj v

Petrovo selo, tako oče kakor tudi mi. Nihče razen Johna, notarke in naju ne ve, da je prodana. Lahko sva srečna, da nama je tako rekoč na črno izplačal ves denar.

JURE: Moj oče si tega ne zasluži.

JUDITA: Potrebovala sva ga, tudi za doplačilo njegovega doma. Misliš, da je zastonj? Vidiš, da imava od tvojih "prekmurskih glin" (*vzame slike in jih meče drugo zraven druge na tla*) samo stroške, za barve, za čopiče, za platna. Prodaš pa nič. Ti sicer govoriš, da bodo imele nekoč ceno.

JURE: Mi ne zaupaš?

JUDITA: Zaupam, a ti drugi ne zaupajo. Razen dveh slik, ki sem ju dobesedno vsilila Medvedu, nisi še nobene prodal.

JURE: Kar teptaj me, poglej, kako me teptaš. (*Stopica in pritiska s čevlji na pod.*)

JUDITA: Ti si me danes že toliko, da se komaj pobiram. Vseeno pa je bolje, da se nekatere stvari izrečejo.

JURE: Tudi če sem izrekel, olajšal se nisem.

JUDITA: Kako si težak. Samo poglej moje starše, znali so v življenju obdržati ravnotežje in znajo tudi svoje potovanje končati z dostojanstvom.

JURE: O kakšnem dostojanstvu govoriš, kretničar na železnici in poštna uslužbenka?

JUDITA: Kretničar na železnici in poštna uslužbenka sta nama veliko dušno zapustila stanovanje s pohištvom vred in imata tolikšni pokojnini, da jima zadostujeta za bivanje v domu in tudi za žepnino.

JURE: Razen tega stanovanja, ki sta ga za bagatelo odkupila ob osamosvojitvi, nista ustvarila ničesar. Ves zaslužek sta pojedla.

JUDITA: Vaša hiša v Petrovem selu s parcelo vred ni vredna pol tega stanovanja. (*Pokaže predpogodbo.*) Tu lahko vidiš!

JURE: Petrovo selo ni samo hiša.

JUDITA: Zame je samo hiša, ki je vredna toliko, kot piše tu v predpogodbi. Tudi tvoj oče je zame samo tast in nič več, ti pa ga zavijaš v vato in ga postavljaš na piedestal!

JURE: Naj ga ubijem?

JUDITA (*vzkipi*): Sem jaz koga ubila? Povedala sem jima, da sta stara in bi bilo najbolje, da gresta v dom, midva se bova pa preselila sem. Odselila sta se in se čisto dobro počutita.

JURE: Moja družina ni tako pragmatična. Ali, če hočeš, brezčutna kot tvoja.

JUDITA: Nobena družina ni brezčutna. Pretrgaj že enkrat to svojo petrovoselsko popkovino. Že petnajst let moram občudovati te petrovoselske pejsaže (*vrže sliko na tla*), neomadeževana srca prekmurskih ljudi,

poslušati o prekmurski toploti, o pozitivni energiji. Zakaj si pa silil v mesto, če ti je bilo tam tako lepo? Poročil bi se z Velemirovo Ankico, pa bi lahko ostal vse življenje v dreku.

JURE: Ne razumeš očeta.

JUDITA: Razmem! Normalni starši otrokove ljubezni ne terjajo nazaj, želijo, da jo daš naprej, svojim otrokom. To je kot štafeta, prevzel si jo in jo daš naprej!

JURE: Svojim otrokom?

JUDITA: Komu pa?

JURE: Kje jih pa imam?

(Dolg premor.)

JUDITA: Jure, rada te imam, zelo.

JURE: Ja.

(Sledita dolg objem in poljub. Vidi se, da drug brez drugega ne moreta. Nato pozvoni: se spogledata. Še enkrat pozvoni.)

JURE *(šepetaje)*: Policija?

MARTIN *(od zunaj)*: Jure!

JURE *(olajšano)*: Oče!

Drugi prizor

(Martin pride igrano razposajen v prostor. Na hodniku so si vsi trije izmenjali nekaj vljudnih besed.)

JUDITA: Izvoli, deda, naprej.

(Martin je kmašno oblečen kot v prvem dejanju, s polivinilno vrečko.)

JURE: Oče, policija te išče.

MARTIN: Sem slišal. *(Pokaže tranzistor.)* Že drugič na radiu, na Martina "Zrelo je žito", danes pa: neznano kam je odšel sedeminsedemdesetletni Martin Paver, rojen v Petrovem selu, sliši na ime Martin. Kje pa je Leopold?

(Jure in Judita ne sprejmeta igre.)

JUDITA *(čez čas)*: Kaj nama delaš?

MARTIN: Prišel sem po ključe od Petrovega sela.

JUDITA: Ob tej uri?

MARTIN: Koliko pa je? *(Pogleda žepno uro.)* Hudiča, že toliko?

JUDITA: Grem po čaj in tudi copate ti bom prinesla. *(Odide.)*

MARTIN: Tiste prinesi z rdečim cofom.

JURE: Kaj naj ti rečem?

MARTIN: Dober večer si mi že rekel, objela sva se tudi.

JURE: Sem že pomislil na najhujše.

MARTIN: Da sem skočil v reko, kot je hotela Judita? Nočem, da bi bila družina zaznamovana. Če je to sploh še družina. Družina Paver bo šla hudiču v rit. (*Jure pomaga očetu sleči plašč. Medtem Judita prinese čaj in copate, vendar jih Martin ne obuje.*)

JUDITA: Spij ta čaj, deda! Lipov je.

MARTIN: Iz Petrovega sela? (*Jure in Judita se spogledata.*)

JUDITA: Kdo bi pa obiral lipo v Petrovem selu?

MARTIN: Nekoč jo je vsa vas, za likof je pa mama (*Juditi:*), ki je ti nisi marala, skuhala cel kotel lipovega čaja s slivovko.

JUDITA: Imamo tudi slivovko. (*Gre po slivovko.*)

MARTIN: Lipa še stoji, a dvorišče ne diši, ne po sveže pokošeni travi ne po hlevskem gnoju.

JUDITA (*prinese slivovko*): Po gnoju dvorišče ne diši, kvečjemu smrdi.

MARTIN: Kjer na kmetih dvorišče ne diši (*mišljeno je seveda po gnoju*), pozimi kruli v želodcu.

JUDITA: Gnoj je gnoj.

MARTIN: Gre za iztrebke domačih živali, pomešane s steljo, ki se dodaja zemlji za večanje rodovitnosti. Vem, da te to ne zanima kaj dosti. Te zanimajo cucky? Podkupovanje? Še kaj?

JUDITA (*skrajno obzirno*): Služba, stanovanje, družina; kaj okolje misli o meni, o naju z Juretom, tudi o tebi. Pij čaj, ti bom dodala malo slivovke.

MARTIN: Če je v Petrovem selu kdaj smrdelo, je smrdelo na dvorišču. (*Juditi:*) Pri tebi pa smrdi v stanovanju.

JUDITA: Deda!

MARTIN: Ja, to stanovanje smrdi po kislem pasjem smradu.

JUDITA: Naš Leopold je čistokrven munsterlandec.

MARTIN: Kakšen landec?

JUDITA: Čistokrven munsterlandec. Njegovi predniki so sami kralji in kraljice. (*Prinese pasji rodovnik – rodbinsko drevo in pasji potni list.*) Vidiš, Leopold je eden najmarkatnejših predstavnikov svoje pasme. Kopava ga vsak teden, češeva ga vsak dan.

MARTIN: Je pa pes, ki ščije, serje in prdi, pa naj je kraljevskega ali kmečkkega rodu, in ne sodi v stanovanje, pa če bi arcnije scal in zlatnike sral.

JUDITA: Leopold ni pes.

MARTIN: Kaj pa je?

JUDITA: On je naš otrok, moj sinček edinček, moj mali, zlati Leopoldek. Poglej, deda, to je njegova soba. Letos sva mu jo opremila. (*Pokaže*

Leopoldovo sobo.) Pridi, Leopoldek, tvoj deda s kmetov je prišel na obisk. Reci: Deda, kako si? Poglej ga, kako maha z repom. Imeti takega otroka, deda! Sam bog nama ga je dal.

MARTIN: Bog je dal tudi podgane v Petrovo selo, lahko bi jih preganjal.

JUDITA: Čim dlje od Petrovega sela, zadosti je, da smo zaznamovani s priimkom.

MARTIN: Bolha?

JUDITA: Paver!

MARTIN: Paver je tisti, ki ima zemljo, jo obdeluje in se s kmetijstvom preživlja. Bolha je pa mrčes, zajedalka z dolgimi zadnjimi nogami, ki skače, grize in pika. "Bolhe, uši, stenice preženemo z bolhačem," so nas učili na kmetijskem tečaju.

JURE: Oče, Judita je moja žena.

MARTIN: Jaz vadim za norišnico, saj si mi jo napovedal.

JURE: Malokrat prideš, pa še takrat ...

MARTIN: Ko me povabiš, pridem in moram ves čas v copatih z rdečimi cofi občudovati svojega čistokrvnega vnuka. (*Pogleda obuvalo.*) No, za danes sta mi prizanesla. (*Vrže copate stran.*)

JUDITA (*poljubi Jureta*): Jaz sem kriva. Začela sem s tistim gnojem v Petrovem selu, to sem rekla kar tako. O nečem se moraš pogovarjati.

JURE: Pij čaj.

JUDITA: Čakaj, prilila ti bom vročega. (*Ne najde teme za pogovor.*) Bi kaj pojedel? Deda, Leopold je imel drisko, pa mu je Jure skuhal prežganko. Jo boš?

MARTIN: Jaz nimam driske.

JUDITA: Nisem tako mislila.

MARTIN (*nenadoma vstane*): Daj mi ključe, pa grem.

JURE: Kam?

MARTIN: V Petrovo selo. (*Jure in Judita se spogledata.*)

JURE (*prestrašeno*): V Petrovo selo? Oče, ob tej uri?

MARTIN: Ja. (*Se prime za notranji žep, v katerem sta razpelo in pištola.*) Saj sem bil že na poti, pa sem se spomnil, da so ključiči pri tebi.

JURE (*zmedeno*): Ja, so. Se mi zdi.

MARTIN (*ostro*): Moji ključiči od Petrovega sela so pri tebi!

JURE: Seveda, seveda.

JUDITA (*spremeni temo*): Veš, deda, da je imel naš Leopold pa včeraj rojstni dan?

MARTIN (*ironično*): Hudiča! Leopold, tvoj sin, je včeraj hepibrzdal? (*Gre proti Leopoldovi sobi.*) Čestitam, Leopold. Koliko sveč si pa upihnil?

JUDITA: Tri.

MARTIN: Že? Se pravi enaindvajset. Tvoj deda se je pri teh letih že krepko dol dajal.

JUDITA: Nedolžen je še.

MARTIN: Revež, ko pridem drugič, ti bom pripeljal kuzlo, da se ti ne bodo posušila jajca.

JUDITA: Deda!

MARTIN: Psi so kot ljudje, če se dolgo ne dajo dol, se jim posušijo jajca.

JUDITA: Bodi spoštljiv do Leopolda!

MARTIN: Pa še kako bom spoštljiv do Leopolda, daj mi prosim, papir in pisalo, napisal bom oporoko. Vtaknili me bodo v norišnico (*Juretu:*), saj tako praviš, jaz sem pa še brez oporoke. Tam je ne bom mogel pisati, saj norcev ne jemljejo resno.

JURE (*z Judito se živčno spogledata*): Pogovarjajmo se o čem drugem.

MARTIN: Saj se nimamo o čem, kuzlo mu boš ti pripeljala, praviš. (*Juretu:*) Tvoj ded jo je že pri šestdesetih napisal.

JUDITA: Tudi moja dva sta jo že napisala. (*Prinese papir in pisalo.*) Izvoli.

MARTIN: Oporoka. Spodaj podpisani Paver Martin, rojen 11. novembra 1928 v Petrovem selu, do leta 2005 tam tudi živeč, zdaj živeč v Domu ostarelih, zapuščam pri popolni zavesti ... no, kako bi v norišnici pisal pri popolni zavesti, sta že kdaj videla norca pri popolni zavesti, ha ha ... zapuščam po svoji smrti vse svoje imanje ...

JUDITA: Imetje ...

MARTIN: Imetje – hišo z vrtom v Petrovem selu ...

JUDITA: Pol hiše s pol vrta.

MARTIN: Pol hiše s pol vrta in vse druge premičnine in nepremičnine – svojemu vnuku Leopoldu Pavru, stanujočemu v ...

JURE: Oče, nehaj! Nehaj!

JUDITA (*mu trgata papir iz rok*): Pa ti si res za v norišnico!

MARTIN: Saj ti pravim.

JUDITA: Kaj se pa greš?

MARTIN (*med cefranjem oporoke*): Rekla si, da imaš sina Leopolda.

JUDITA: Rekla sem ...

MARTIN: Rekla si, da imaš sina Leopolda, in če je Leopold tvoj sin, je tudi moj vnuk. Nič vaju ne žalim.

JUDITA (*v afektu*): Ne smeva imeti otroka, razumeš, ne smeva ga imeti.

MARTIN (*Juretu*): Nikogar ne boš imel, ki bi ti zatisnil oči, te dostojno pokopal.

JURE: Še nobeno truplo ni ostalo nepokopano.

MARTIN: Končal boš v formalinu, tako kot Šviligoj.

JURE: Tebe naj to ne skrbi.

MARTIN: Posadi trto, zgradi hišo in naredi otroka!

JURE: Zakaj pa ti nisi naredil še kakšnega potomca razen mene?

MARTIN: Sam veš, kako težko sva te dobila. Vidva sta pa zdrava, mlada, pa sta kupila cucka z rodovnikom, ki sta mu ata in mama, jaz pa dedek, jebenti. Sva imela z mammo premalo kraljevske krvi in nisva vredna vajinega naraščaja?

JUDITA (*Juretu*): Moraš mu razložiti najino situacijo.

MARTIN: Kakšno situacijo? Da Leopold ni moj vnuk, da Jure ni moj sin, da ti nisi moja snaha, da me ne preganja policija in da me ne bodo vtaknili v norišnico?!

JURE: Oče, oče, prosim te. Prosim.

MARTIN (*še naprej besno*): Kaj prosiš? Kar sem imel, sem dal za tvoje šolanje, za tvoje lepše življenje. Zdaj, ko me ne potrebuješ več, si me pa dal v hiralnico. "Tam boš imel vsega, kar si boš zaželel, varstvo, toplo hrano," sta govorila. "Še kakšno prijateljico si boš tam lahko našel." (*Se v trenutku spomni.*) Mogoče sta mi celo podtaknila Bono Ano (*Juditi*), ki je tebi tako mila, vidva se pa preseravata z Leopoldom, slavita njegov rojstni dan. Jebenti ...

JUDITA: Deda, prosim, živimo v bloku, vse se sliši.

MARTIN: Pes je udomačena zver, ne moreta imeti psa za otroka, pa to ni normalno. Moji predniki so videli kapital v zemlji (*Juretu*), midva s tvojo mammo sva ga pa v izobrazbi. Za naju si bil ti kapital, tvoji otroci pa obresti. Razumeš?

JURE: Ti si poplačal svoj dolg do prednikov, naju pa pusti pri miru.

MARTIN: Nisem ga izpolnil, ker ga ti nisi izpolnil.

JUDITA: Midva z Juretom nimava bogastva.

MARTIN (*jo prekine*): Škafarjevi v Petrovem selu imajo dva hektarja zemlje, pa imajo sedem otrok. Sedem, draga moja.

JUDITA: Nehaj s tem Petrovim selom, ker bom bruhala.

MARTIN: Velemirova je pravila, da je njena stara teta okopavala krompir, ko je dobila popadke, otrok se je rodil na njivi, domov ga je prinesla v predpasniku. Otroci so rasli kot gobe na dežju. Njena pravnukinja Ankica ima v Petrovem selu tri otroke, dva fanta in punčko!

JUDITA: Juretova nesojena nevesta? Tvoja favoritinja?

MARTIN: Sojena ali nesojena, Velemirova Ankica ima tri otroke, Judita Bolha pa nobenega.

JURE (*ostro*): Judita ni to, kar ti misliš, da je.

MARTIN: ?

JURE (*ostro*): Judita ni jalova.

MARTIN: ?

JURE: (*ostro*): Judita ni jalova.

MARTIN: (*ostro*): Kdo je pa potem? Ti? (*Juretu.*)

JURE: (*ostro*): Tudi jaz nisem.

MARTIN: (*ostro*): Potem ji pa naredi, na koga čakaš, na Leopolda?

(*Judita v histeričnem joku odide po svojo delovno pogodbo.*)

JURE: Življenje ponuja tudi kaj več kot to, da si samo ploditveni stroj.

MARTIN: Kaj pa je več od tega, da daš življenje življenju!?

JURE: Judita je že splavila.

MARTIN: Tvoja mati je petkrat, pa sva bila vztrajna. Imej ga, pa če te bo na stara leta dal v hiralnico, kot si ti mene. V hotel, v katerega ti ne boš hotel.

JUDITA (*prinese delovno pogodbo s pečatom*): Poglej to pogodbo, ti mučitelj, poglej, zaposlena sem za določen čas. Vsake tri mesece jo na novo podpisujem, in če bi zanosila, bi me Medved vrgel iz službe.

MARTIN (*razburjeno*): Pa pojdi k volku ali pa k merjascu v službo, če te medved meče ven.

JUDITA: Za moj profil ni služb. Medved me je zaposlil zaradi poznanstva.

JURE: Judita in Medved sta bila več let par.

JUDITA: Vzel me je za tajnico, da bi družina tvojega sina lahko vsaj približno normalno živela. Tako je to. Zdaj pa grem spat, jutri me čaka služba.

MARTIN: Pri Merjascu?

JUDITA: Pri Medvedu! Lahko noč.

(*Jure in Martin izmenično popijeta vsak po kozarček slivovke. Judita pridivja s polnim naročjem posteljnine in jo odnese v Leopoldovo sobo. Vrne se z Leopoldom v naročju, odideta proti spalnici. Zaloputne vrata. Luči na hodniku se ugasnejo, oče in sin obsedita.*)

Tretji prizor

MARTIN (*vehementno vstane*): Daj mi ključe!

JURE: Ključe?

MARTIN: Ja, ključe.

JURE: Judita ti je prinesla posteljnino, prespal boš.

MARTIN: V pasji uti?

JURE: Lahko tudi v dnevni sobi, če hočeš. Sedi, bova še kakšno rekla.

MARTIN: Kaj bi pa rekla? Ne razumem, jebenti, ne razumem.

JURE: Že peto leto sem brez službe.

MARTIN: Kaj?

JURE: Odpustili so me, pred petimi leti.

MARTIN (*sede*): Odpustili?

JURE: Bil sem delovni višek.

MARTIN (*počasi zaznava*): In si brez službe?

JURE (*prikima*): Ja.

MARTIN: Pa nisi nič rekel?

JURE : Nisem.

MARTIN: Kaj pa potem delaš?

JURE: Slikam.

MARTIN: To ni delo.

JURE: Slikam, skrbim za Leopolda, včasih tudi skuham.

MARTIN: Pet let slikaš, Leopolda rihtaš, včasih tudi skuhaš. Pa to ne more biti res!

JURE: Je.

MARTIN: Se pravi, da je mama še živel, ko so te odpustili.

JURE: Ja.

MARTIN: In ji nisi povedal?

JURE: Nisem.

MARTIN: Bolje bi bilo, če še meni ne bi. (*Gleda predse, kot da bi govoril samemu sebi.*)

JURE: Ja, bolje bi bilo.

(*Govorita monologa v dialogu.*)

MARTIN: O, dobri bog. Gledal sem krsto in Mankico v njej, pa sem si mislil: je to vse, kar ostane za nami? Majhno, suho trupelce. Če bi vedela, da boš pri štiridesetih pasji čuvaj, bi je bilo še manj. To ti je bilo prihranjeno, ljuba moja, naj ti bo milo, kjer koli je zdaj tvoja duša!

JURE: S kakšnim ponosom se odpraviš v svet, hodiš, poln zaupanja, visoko na nebu sije sonce in zdi se ti, da ne bo nikoli zašlo.

MARTIN: Kako je bila ponosna na svojega diplomiranega inženirja ... in zdaj je dipl. inž. že pet let pasji negovalec, ki ga vzdržuje Medved.

JURE: Delno.

MARTIN: Ženin moški?

JURE: Bivši!

MARTIN (*Vrže kozarček v vrata Leopoldove sobe. Vzame razpelo iz svojega notranjega žepa.*): Si pravičen ...? Si? Si pravičen ...? Zakaj štrafaš ravno mene? Zakaj ravno ...? Zakaaj! Zdaj se pa že težko premagujem.

(*K vratom pride, že v spalni srajci, Judita z Leopoldom v naročju. Njen obris je videti kot silhueta Marije z otrokom. Ko vidi, da se je Martin malo pomiril, gresta nazaj. Martin vstane, naredi krog. Tempo.*)

MARTIN: "Pomagaj si sam in bog ti bo pomagal." Če toča pobije žito, poseješ ajdo, če pobije pšenico, zaseješ proso.

JURE: Sem že zasejal proso in ajdo – tekstilnih inženirjev ne potrebujejo.

MARTIN: Pa idi v državno službo in jim povej, da si sodeloval v osamosvojitveni vojni. Povej jim tudi, da sem jaz sodeloval v osamosvojitveni vojni ali pa naredi tako kot Glavač po drugi svetovni vojni: "Boril sem se, zdaj pa zahtevam!" Zahteval je in je tudi dobil. Ne samo on, vsi so dobili, nečaki, nečakinje, bratje, sestre, vsa vas je dobila, tovarno.

JURE: Glavač se je boril.

MARTIN: Do triinštiridesetega se je doma grel na kolenkišti, ko pa je slišal, da Hitler zgublja, je pa šel v goščo. Idi in zahtevaj. Samo ne sedi doma.

JURE: Mojega profila ne potrebujejo.

MARTIN: Čigavega pa potem potrebujejo?

JURE: Tekstilcev že ne ...

MARTIN: Jebenti profil. Glavač je bil navaden mesar, pa so ga postavili za direktorja velikega "Elektrobliska", ki je šele lani propadel.

JURE: Nisem edini, ki je brez službe.

MARTIN: Pa bi prišel domov.

JURE: Doma ni več!

MARTIN: Pred petimi leti je še bil, pa te je bilo sram znancev, prijateljev, prej ali slej bodo izvedeli.

JURE: Preponosen sem bil, da bi se vrnil.

MARTIN: Preponosen? Na kaj? Na to tastovo stanovanje? Na cucka? Na Bolho? Na Merjasca? Tudi jaz sem bil ponosen na našo kmetijo, srce se mi je trgalo, ko sem jo moral skoraj zastonj prodajati za tvoje šolanje.

JURE (*ostro*): Zakaj si pa prodajal zastonj?

MARTIN (*ostro*): Ker takrat še ni bilo hepibrzdarjev in zemlja ni imela cene.

JURE: Za to, kar se je zgodilo, ne krivim ne tebe ne sebe.

MARTIN: Koga pa, Leopolda?

JURE (*ostro*): Greva od začetka: vidva z mamó sta se odločila, da bom šel študirat. Želel sem postati slikar. Uspešno sem opravil sprejemni izpit na likovni akademiji.

MARTIN: Vem.

JURE: Ti si tulil, da so slikarji zate navadni klošarji in da za take že ne boš zapravljjal kmetije.

MARTIN: Tako pravim tudi zdaj. Odgovoren sem bil do svojih prednikov.

JURE: In ko sem te v besu vprašal, kateri poklici bi pa bili zate sprejemljivi ...

MARTIN: ... sem rekel kmet!

JURE: Rekel si pa tudi zdravnik, pravnik, med naštetimi je bil tudi inženir. Vpisal sem tekstilno tehnologijo, doštudiral sem v roku, diplomiral z nadpovprečno oceno.

MARTIN: Diplomirati je bila tvoja dolžnost!

JURE: Za svoje delo sem prejel tudi nekaj priznanj.

MARTIN: Od priznanj se ne da živeti. Moraš imeti talent. Na kmetih ...

JURE: Talent na kmetih?

MARTIN: Ja! Na kmetih ni zadosti, če znaš pridelati dobro vino, vzgojiti dober les, vzrediti tono težkega bika, vse to je treba znati tudi prodati! Tak kmet bo preživel kjer koli in kadar koli in ga en kurc briga, v kakšni državi živi, kdo je na oblasti in komu plačuje davke. Temu se na kmetih reče talent.

JURE: Tekstilna industrija se je preselila na Kitajsko.

MARTIN: Pa idi na Kitajsko, če je treba, samo ne sedi doma. Ne bodi kot diplomirani tekstilec, opazovalec pasjega dreka, kuhar ajmprenovih žup za Leopoldovo drisko.

(Leopold zalaja.)

Utihni, prekleti cucek! *(Juretu:)* Pa organiziraj cuckarno, če so ti cucki tako pri srcu. Prodajaj cučke z rodovnikom. Kupi, pet, šest psic za vzrejo in bodi cuckar, bodi cuckar, ja, na, izvoli, tu imaš denar *(vzame nekaj bankovcev iz svoje denarnice in jih vrže na mizo)*, pa boš lahko opazovalec pasjega dreka. Samo ne sedi doma! Kakšne pasme je že Leopold?

JURE: Ne misliš resno.

MARTIN: Resno mislim. Kakšne pasme je?

JURE: Mali nemški munsterlandec, kleiner munsterlander.

MARTIN: Vzgakaj in prodajaj male nemške munsterlanderje ali kaj je že.

Če boš imel pet psic, boš na leto prodal trideset cuckov z rodovnikom; samo ne čakaj, ne sedi na kolenkišti. Ne bodi ...

(Leopold zalaja.) Utihni, ker bom znorel! *(Besno gre proti Leopoldovi sobi, vmes potegne iz zgornjega notranjega žepa pištolo in razburjeno stopi v sobo.)* Jebenti, cucek! Tiho bodi, ti kurčeva mrcina ti...

JURE *(ga dohiti, se ruvata za pištolo)*: Daj sem! Leopolda ni tukaj. Daj sem.

(Med ruvanjem je pištola nekajkrat namerjena v Martina. Se spogledata. Jure mu odvzame pištolo in jo vrže v koš za smeti. Martin krčevito zastoka. Jure pobere Martinov denar in mu ga da v žep.)

JUDITA *(se prikaže na vratih)*: Kaj pa delata? Jure! Deda!

MARTIN: Nehaj me klicati dedaaaa! Nisem noben dedaaaa!

(Zvonec na vratih. Otrpnejo. Še enkrat zvonec.)

Četrti prizor

BONA ANA (*od zunaj*): Gospod Paver! Gospod Jure Paver!

JURE: Ja, prosim?

MARTIN: Samo ta je še manjkala. Jure, ne pusti je noter! Po Šfiligojevi smrti se ji je čisto zmešalo. Še bolj se ji je kot meni.

JUDITA: Bom že jaz odločala, kdo bo prišel v moje stanovanje. (*Gre proti vhodnim vratom.*)

MARTIN: Jaz je že ne bom poslušal, grem v pasjo uto. Upam, da mi njegova kraljevska visokost ne bo zamerila. Hov, hov. (*Gre v sobo in zaklene vrata za sabo.*)

BONA ANA (*zadihana, malo v rožicah, z atraktivnim klobukom, dežnikom, v belih rokavicah pride z Judito v sobo*): Dober večer, oprostite, da prihajam ob tako pozni uri. Vašega očeta iščem, je tukaj?

JUDITA: Je.

BONA ANA: Hvala bogu, hvala bogu. Ne morete si misliti, kako sem se ustrašila, da se mu je kaj hudega zgodilo!

JUDITA: Izvolite.

(*Bona Ana si sleče plašč, sezuva čevlje, copate ima v svoji torbici.*)

JUDITA: Ni se treba sezuvati.

BONA ANA: Seveda je treba, jaz imam copate vedno s seboj. (*Juretu:*) Dober večer, gospod Paver mlajši.

JURE: Dober večer, izvolite.

BONA ANA: Kje pa ste, izgubljenec? (*Martin se ne oglasi.*) Gospod Paver starejši! (*Se ne oglasi.*) Kje pa je?

JUDITA (*pokaže na Leopoldova vrata*): Oče, obisk!
(*Nobenega odziva.*)

BONA ANA (*pri Leopoldovih vratih*): Martin, jaz sem, vaša Bona Ana. (*Juditi:*) Samo da je živ, že izgubo Šfiligoja sem težko prenesla, kako bi šele njegovo.

JUDITA: Postregla vam bom s čajem. Lahko?

BONA ANA: Lahko. Če sem izgubila že toliko časa, lahko še teh nekaj minut za čaj, ne, gospa Paver - Bolha? Saj ste Paver - Bolha, ne?

JUDITA: Ja, Judita Paver - Bolha.

BONA ANA (*pokaže na slivovko*): V čaj lahko daste tudi malo slivovke. Kar iz steklenice ...

JUDITA: Prav. (*Vlije v čaj malo slivovke.*) Še?

BONA ANA: Ja, "dobra vaga v nebesa pomaga", pravijo. (*Pije.*) V domu niti opazili nismo, kot da bi se v zemljo pogreznil. Hvala Bogu, samo da sem ga našla. Dolfeka ste pa izgubili, ne, gospa Judita, avtomobil ga je povozil?

JUDITA: Že pred tremi leti.

BONA ANA: Vse vem, hvala bogu, da imate zdaj Leopolda. Ali spi?

JUDITA: Ja.

BONA ANA: Moj mož je bil tudi Leopold.

JUDITA: Ja?

BONA ANA: Tretji.

JUDITA: Leopold tretji?

BONA ANA: Ne, tretji mož.

JUDITA: Trikrat poročeni?

BONA ANA (*prikima*): Srečno. Oni so bili pa poročeni ... hecam se. (*Popije malo čaja.*) In zdaj sem spet prosta. Zame je to najlepše obdobje, vedno znova se počutim mlada in vsako novo ljubezen doživljam, kot da bi bila vsakič na novo nedolžna. (*Pije, Juretu diskretno:*) Zaljubila sem se v vašega očeta, zatreskala, vam je kaj rekel? (*Pokaže na vrata, za katerimi je Martin.*)

JUDITA: Ni.

BONA ANA: Ni? Čudno. (*Jure in Judita se spogledata.*) Pred Martinom sem bila v dr. Šfiligoja, Bog mu daj večni mir. Iz firbčnosti sem malo povprašala tudi po njegovem imetju, pa pomislite, ni imel ničesar. Knjige, knjige in samo knjige. Kaj bom s knjigami? Martinčkova hiša je pa hiša, sicer na vasi, a hiša. Saj tudi jaz nisem več tako mlada. Gospa Judita, mogoče bom še vaša tašča.

JUDITA: Krušna tašča. (*Diskretno:*) Najbolje bo, da mojemu tastu o poroki nič kaj dosti ne govorite. Veste ...

BONA ANA: Ne, seveda ne. Še vam, gospod Jure, nisem hotela nič reči, jaz se ne bom nič silila, če preskoči – preskoči.

JUDITA: Preskoči? Kaj?

BONA ANA: Iskrica ... Ljubezenska iskrica. (*Potrka na Leopoldova vrata.*) Kajne, gospod Martin? (*Trka.*)

MARTIN (*vrata se nenadoma odprejo, Martin na vseh štirih, zalaja*): Hov, hov, hov!

BONA ANA (*odskoči*): Joj, kako ste me prestrašili, kako ste me prestrašili. Ste celi, gospod Martin? Ste zdravi?

MARTIN: Poglejte! (*Se mazohistično klofuta po licih.*) Kot otroška ritka, za to (*pokaže na glavo*) bojo pa v norišnici poskrbeli.

BONA ANA: Bom že jaz poskrbela. (*Hoče ga objeti, a se ne pusti. Martin ostane nekaj časa na kolenih, potem sede. Bona Ana pije čaj. Juditi:*) Dobra je ta slivovka v čaju.

JUDITA: Boste še?

BONA ANA: Danes sem lahko malo nažgana, ne, gospod Martin?

MARTIN: Saj ste že.

BONA ANA: Poglejte, da nisem. (*Stoji na eni nogi, krilo si potegne nad kolena in izživa Martina, seveda v mejah dobrega okusa. Juditi:*) Ste vi že bili kdaj pijani?

JUDITA: Ne. (*Ponudi Martinu šilce. Martin pa vzame steklenico in do konca dejanja občasno pije iz nje.*)

BONA ANA: Jaz sem bila, enkrat, hotela sem videti, kako je to, pa sem se napila. Tudi film se mi je strgal. Sploh se ne spomnim, kako sem takrat prišla domov. (*Pije.*) Uh, "dobro šmekne", kajne, gospod Martin, da "dobro šmekne". Kako že gre tista vaša: pogledaš, poduhaš, potem pa ...

MARTIN: ...puci ga, puci ga, puci ga.

BONA ANA: Veste, kaj sem ugotovila, gospa Judita, na našega Martina vpliva polna luna. In danes je ravno polna. Kajne (*Martinu:*), da vpliva?

MARTIN: Ja, puci ga, puci ga.

BONA ANA: Vsak ima kakšno slabost. (*Tiho Juditi:*) Vpliva tudi name, kaj bi se sprenevedala. Pa veste, na kaj vpliva pri meni? Na seks. Jaz bi ob polni luni, ma ... kar naprej seksala. Vi ne?

JUDITA: Na to nisem bila nikoli pozorna.

BONA ANA: Jaz bi seksala kar tri dni skupaj – še jedla ne bi. Moj tretji mož se je kar bal polne lune.

JUDITA: Leopold?

BONA ANA (*prikima*): Bil je uglajen gospod z manirami Alte Winer Schule, bi rekla, in je, revež, marca lani pri polni luni umrl od izmučenosti. Takrat sva res malo pretiravala.

JUDITA: Od izmučenosti?

BONA ANA: Takšna je bila diagnoza. Jaz sem mu masirala srce, dajala umetno dihanje, usta na usta. Kričala: Leopold, moj Leopold, zbudi se, Leopold. On pa nič. (*Leopold v sobi zalaja.*) A psa imate tudi?

MARTIN: Leopold, Leopold, puci jo ... puci jo ...

BONA ANA (*diskretno*): Vidite, gospa ... (*kaže na Martina*) .... Pa mu nič ne zamerim, treba ga je pustiti, ko mine luna, bo spet moj dobri stari Martin. (*Povleče svojo verižico izpod bluze, odpre medaljon.*) Poglejte, gospa, to je on – Leopold.

JUDITA: V uniformi? Vojak?

BONA ANA: Grobar. Spoznala sem ga na pogrebu Milivoja, svojega drugega moža, nosil je njegovo žaro. Kako dostojanstveno jo je nosil. Takoj sem zaslutila, da je to plemenit človek ... kako je le držal tisto žaro. Pozoren, nežen (*solzna pogleda sliko*), potem pa je neke lepe noči od izmučenosti ... jaz sem pa ostala sama.

JUDITA: Gospa Bona Ana, "človek ni sam, če je sam, ampak če je izgubljen", pravi pregovor.

BONA ANA: Ljubi bog, zakaj nas ne vzameš k sebi, dokler smo še komu potrebni, dokler smo še komu v veselje.

JUDITA: "Starec naj živi, dokler ima kaj opraviti na zemlji," pravijo Eskimi in svojim onemoglim staršem pripravijo naročje suhih drv za na pot, potem pa jih odvedejo v ledeno goro. Ko ta drva dogorijo, starci umrejo od mraza.

JURE: Judita, stop with the sayings! (Nehaj s pregovori!)

JUDITA: Eskimos are doing so! (Tako delajo Eskimi!)

MARTIN (*vstane*): Hepibrzdanja pa ne bom poslušal. Daj ključe! Grem.

JURE: Kam?

MARTIN: V Petrovo selo, potem pa v ledeno goro.

JURE: Pri nas ni ledene gore.

MARTIN: Za tebe ni nikjer ledene gore, saj nimaš otroka, ki bi te odpeljal. (*Si oblači plašč.*)

JURE: Ni.

BONA ANA: Zame tudi ni.

MARTIN (*sarkastično*): Dežela posušenih jajc. (*Vzame vrečko, ki jo je prinesel.*)

BONA ANA: Eva in Sraka pričakujeta.

JUDITA: Eva?

BONA ANA: Eva, prostovoljka v domu, in Sraka! Konec aprila bosta zibala in pomislite, gospa, bik bo, kot je bil moj Leopold.

MARTIN: Bik?

BONA ANA: Bik, po kitajskem bo pa pes.

MARTIN: Pes! Po kakšnem kitajskem bo pes?

BONA ANA: Po horoskopu.

MARTIN (*Ne razume. V eni roki drži steklenico, v drugi vrečko. Sliši se močan lajež. Juretu, ostro.*): Daj ključe, preden pridejo še Kitajci.

JURE (*se obrne stran, ostro*): Petrovega sela ni več!

MARTIN (*ostro*): Je!

JURE (*ostro*): Prodal sem ga.

MARTIN: Prodal?

JURE: Škotu, Johnu Howardu.

MARTIN: Mojo Pavrovino?

JURE: Našo!

JUDITA: Morala sva jo prodati.

(*Martin pograbi koš za smeti. Jure ve, da je v njem pištola, zazna očetovo namero in predirljivo zakriči.*)

JURE: Oočeeee! (*Sliši se čedalje močnejši lajež Leopolda in drugih psov v bloku. Judita in Bona Ana sta prestrašeni.*) Svojega mesta ne smeš zapustiti!

MARTIN: Moje mesto si prodal Škotu, kri pa cucku. Jebenti cucek! (*Vrže steklenico skozi glavna vrata na hodnik proti Leopoldu. Lajež se stopnjuje.*)

JUDITA (*ostro*): Tega ne dovolim, v stanovanju svojih staršev ne dovolim!

MARTIN (*Iz koša za smeti vzame pištolo. Koš, poln papirja, barv in drugih slikarskih potrebščin, pade na tla. S pištolo v roki gre proti spalnici.*)

JURE (*ostro*): Oče! Ne!

MARTIN: Moram!

JURE: Treba je zdržati do konca! Treba je zdržati do konca!

MARTIN (*na hodniku, ostro*): Od kod pa naj vzamem moč do konca, od kod?

JURE: Iz strahu pred ničem!

MARTIN (*kriči*): Niča niiii ...! Niča niiii ...! (*Iz spalince, v kateri je Leopold, se zasliši strel, Leopold utihne, po daljši tišini se zasliši še en strel. Spet tišina. Vsi trije otrpnejo in tudi psi v bloku utihnejo. Iz koša za smeti se izlije veliko rumeno rdeče barve, barve prekmurske gline. Prekmurske krvi?*)

JUDITA (*predirljivo zakriči*): Leopold!!

JURE (*predirljivo*): Oče!!

(*Zatemnitev. Melodija pesmi "Zrelo je žito, je žuta slama".*)